

การจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

รุ่งเกียรติ ณ นคร

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตและรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการจัดการรัฐกิจ
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ASSET MANAGEMENT OF RELIGIOUS PROPERTIES
IN KOH CHANG DISTRICT, TRAT PROVINCE

Rungkiat Na Nakorn

Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration and Doctor of Public
Administration

Program in Innovative Public Administration and Management

College of Innovation Management

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Academic Year 2017

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

การจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

รุ่งเกียรติ ผนคร

การศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ASSET MANAGEMENT OF RELIGIOUS PROPERTIES
IN KOH CHANG DISTRICT, TRAT PROVINCE

RUNGKIAT NA NAKORN

Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin
Academic Year 2017

Copyright of Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Independent Study Certificate
College of Innovation Management
Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Independent Study Title Asset Management of Religious Properties in Koh Chang District,
Trat Province

Researcher Mr. Rungkiat Na Nakorn

Major Innovative Public Administration and Management

Advisor Siriwat Plainbanyang, Ph.D.

Rajamangala University of Technology Rattanakosin Approved this Independent Study in Partial fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Public Administration.

..... Director of College of Innovation
(Mr. Rapee Moungnont) Management

Independent Study Committee

..... Chairperson
(Assistant Professor Watcharin Intaprom, Ph.D.)

..... Member
(Associate Professor Pensri Chirinang, Ph.D.)

..... Member
(Siriwat Plainbanyang, Ph.D.)

ชื่อการศึกษาอิสระ	การจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
ชื่อผู้วิจัย	นายรุ่งเกียรติ ฦ นคร
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศาสนสมบัติวัด และ (3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 30 รูป ไวยาวัจกรและกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 13 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าสหสัมพันธ์ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 8 รูป และผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการ พระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด จำนวน 2 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศาสนสมบัติวัด ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ด้านการวางแผน และด้านงบประมาณ และ 3) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศาสนสมบัติวัด ได้แก่ การขาดไวยาวัจกรและกรรมการวัดที่มีความรู้ความสามารถ จึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการจัดการ อบรม

คำสำคัญ: การจัดการศาสนสมบัติวัด

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....

Independent Study Title Asset Management of Religious Properties in Koh Chang District, Trat Province

Researcher Mr. Rungkiat Na Nakorn

Degree Sought Master of Public Administration

Advisor Siriwat Pleanbangyang, Ph.D.

Academic Year 2017

Abstract

The purposes of this research were; to study an asset management of religious properties in Koh Chang, Trat Province, and to study factors affecting the asset management of religious properties. The study would also provide a suggestion for the asset management of religious properties.

This research was an mixed method research. The population used in this study were 30 monks and 13 laymen and board members of temples. Key informants were the chief of the Koh Chang Buddisht Unit, the secretary of the Buddhist Education Management Unit in trat Province and 8 abbots of the monastery in the area of Koh Chang, the Director of the Trat Buddhist Office.

The research found that the asset management of religious properties in in the area of Koh Chang district, Trat was at high level; factors affecting the asset management were material, personnel, planning and budget. The research also showed that more trainings were badly needed for personnel and board members of temples so that the asset management of religious property could be improved.

Keywords: Asset Management of Religious Properties

Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระ เรื่อง การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยได้ เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากอาจารย์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ อินทรพรหม ประธานกรรมการ สอบการศึกษาอิสระ รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญศรี ฉิรินัง กรรมการสอบการศึกษาอิสระ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำ รวมถึงข้อคิดเห็นตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี มาโดยตลอด ดร.ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นผู้ให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อให้งานวิจัย มีความสมบูรณ์ และสามารถก่อให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง คณะปกครองสงฆ์จังหวัดตราด ผู้บริหารของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถามงานวิจัยนี้ด้วยความเต็มใจ จนกระทั่งงานวิจัยนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยใจจริง

ที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ใส่ใจดูแลและเป็นกำลังใจ รวมทั้งสนับสนุนทางการศึกษาให้แก่ลูกตลอดมา ตลอดจนคนในครอบครัวข้าพเจ้าและญาติพี่น้องทุกคน ที่คอยเป็นห่วง พุดคุยและให้กำลังใจเรื่อยมา

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ที่เป็นแหล่งให้เรียนรู้ชีวิต และสังคมของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับปริญญาโท ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญ ส่วนหนึ่งที่ทำให้การศึกษาสำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน

รุ่งเกียรติ ณ นคร

พฤศจิกายน 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(3)
สารบัญ	(4)
สารบัญตาราง	(6)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 สมมติฐานการวิจัย	4
1.6 กรอบการวิจัย	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.1.1 ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	7
2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนสมบัติ	13
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	27
3.1 แนวทางการวิจัย	27
3.2 พื้นที่และประชากรทางการวิจัย	28
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	29
3.4 การสร้างเครื่องมือวิจัย	30
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาวิจัย.....	34
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
การวิจัยเชิงปริมาณ	35
การจัดการศาสนสมบัติวัด ของพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	35
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	35
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ใน 4 ด้าน.....	38
ตอนที่ 3 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด	44
ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ	46
การวิจัยเชิงคุณภาพ	46
ประเด็นสัมภาษณ์	47
4.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐาน	47
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	51
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	51
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	56
5.3 ข้อเสนอแนะ	59
บรรณานุกรม.....	60
ภาคผนวก.....	62
ก แบบสอบถามการวิจัย	63
ข แบบสัมภาษณ์การวิจัย	68
ประวัติผู้วิจัย	71

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด.....	28
4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ.....	35
4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	35
4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุพรรษา (เฉพาะพระสงฆ์)..	36
4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (สามัญ)	36
4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (นักธรรม)	37
4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (บาลี) .	37
4.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านบุคลากร	38
4.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านงบประมาณ	40
4.9 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านวัสดุอุปกรณ์	41
4.10 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านการวางแผน	42
4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติโดยรวมในการแต่ละด้านของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในการจัดการ 4 ด้าน.....	43
4.12 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด.....	44
4.13 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด	45
4.14 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยรวมของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด.....	46
4.15 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยใน 4 ด้านกับการจัดการศาสนสมบัติวัด.....	49
4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	50

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบการวิจัย	5
2.1	กระบวนการจัดการ.....	10

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทย มีวัดเป็นองค์กรในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนา มีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามความในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ดังนั้น จึงต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่นๆ ด้วย วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เช่น เรื่องสถานะการเป็นนิติบุคคลของวัด เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ที่จะพึงมีได้เฉพาะบุคคลธรรมดา การแสดงเจตนาในการใช้สิทธิและหน้าที่จึงจำเป็นต้องมีผู้แทน ซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 31 วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นทั้งผู้ปกครองของวัด ตามมาตรา 37 (2) และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 45 ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง หน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของเจ้าอาวาส คือ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามมาตรา 37 (1)

การจัดการศาสนสมบัติของวัดในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถสูงในการจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านศาสนาและด้านรายได้ของวัด เจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนของวัดมีทั้งบทบาทของสงฆ์ที่จะต้องจรจรหลวงพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการปกครองสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาในวัดและปกครองสอดส่องคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักพักอาศัยอยู่ในวัด อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการจัดการกิจการต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับวัดทั้งสิ้น โดยเฉพาะในฐานะผู้แทนของวัดในการบริหารและจัดการ อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นศาสนสมบัติของวัด เจ้าอาวาสต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ แต่การกำหนดคุณสมบัติของเจ้าอาวาส ตามกฎหมายอาญา มาตรา 16 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ เป็นการให้ความสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์เท่านั้นไม่ได้กำหนดคุณสมบัติด้านการศึกษาในทางโลกเอาไว้ด้วยการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์อันเป็นศาสนสมบัติของวัด รวมไปถึงศาสตร์ในการจัดการ ซึ่งหากขาดความรู้ความเข้าใจการศึกษาทางโลกแล้ว อาจเป็นผลเสียและส่งผลไปถึงการมอบอำนาจให้บุคคลอื่น (ไวยาวัจกรที่ได้รับมอบหมายในเรื่องที่กำหนด) ที่จะเข้ามารองรับอำนาจในฐานะผู้รับมอบอำนาจจากเจ้าอาวาสรวมถึงการวางมาตรการหรือการมอบอำนาจให้บุคคลคณะกรรมการหรือคณะบุคคล ดำเนินการจัดการแทนเจ้าอาวาสก็อาจเกิดผลเสียและไม่มีประสิทธิภาพในการจัดการได้

นอกจากนี้ตำแหน่งเจ้าอาวาส ตามมาตรา 45 ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ถ้าเจ้าอาวาสหรือผู้แทนเจ้าอาวาสหรือผู้จัดประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดำเนินการจัดประโยชน์แทนวัดโดยมิชอบ โดยหลักปฏิบัติดังกล่าวทั้งรู้และรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถือว่ามีความผิดทางกฎหมายด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว หากขาดการบริหารและจัดการสังฆาริหาริทรัพย์และอสังฆาริหาริทรัพย์ของวัด (ศาสนสมบัติวัด) ที่เหมาะสม เจ้าอาวาสอาจมีความผิดในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจในการจัดการ ศาสนสมบัติของวัดอันมีศาสนกิจหลัก และสามารถจัดกิจกรรมอื่น ๆ อันเป็นรายได้ของวัด เพื่อนำปัจจัยต่าง ๆ มาทำนุบำรุงรักษาดูแลวัดได้ ในกรอบแห่งกฎหมายและพระธรรมวินัย อีกทั้งในมาตรา 40 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติไว้ว่า “การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัตินี้ ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ว่าด้วยการดูแลรักษา และจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งผูกพันให้วัดต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด และบางกรณีการดำเนินการจัดการศาสนสมบัติของวัด ต้องได้รับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา (ปัจจุบันคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) ก่อนได้แก่ กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 2 กำหนดว่า “การกั้นที่ดินซึ่งเป็นที่วัด ให้เป็นที่จัดประโยชน์จะกระทำได้อีกต่อเมื่อกรมการศาสนาเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม” ในข้อ 4 “การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือที่วัดที่กั้นไว้เป็นที่จัดประโยชน์ที่มีกำหนดระยะเวลาการเช่าเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา” และในข้อ 5 “การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไปให้เก็บรักษาโดย ผากรรมการศาสนา จังหวัด อำเภอ หรือ ธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด” ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ ไม่เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาอสังฆาริหาริทรัพย์ที่เป็นศาสนสมบัติของวัด เกิดความล่าช้าและไม่สะดวกในการลงทุนเพื่อประโยชน์ตอบแทนของวัด อีกทั้งไม่มีข้อบัญญัติใดทั้งในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎกระทรวง เป็นบทลงโทษ ถ้าไม่ปฏิบัติ ดังนั้นถ้าเจ้าอาวาสฝ่าฝืน กรมการศาสนาก็ไม่มีอำนาจบังคับ แต่วัดอาจมีปัญหาด้านกฎหมายในสัญญาเช่าเกินสามปีในที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือที่จัดประโยชน์กับผู้เช่าได้ นอกจากนั้นกฎกระทรวงก็ไม่ได้บัญญัติถึงรายละเอียดและวิธีการจัดหาประโยชน์ในอสังฆาริหาริทรัพย์ของวัดอย่างชัดเจน ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสหรือตัวแทนที่จะจัดการหาประโยชน์ในที่ดินของวัดไปโดยลำพัง ไม่ต้องอยู่ในความควบคุมของหน่วยงานทางราชการ ซึ่งถ้าเจ้าอาวาสไม่สอดส่องดูแลไวยาวัจกรวัด กรรมการวัด หรือผู้จัดประโยชน์อย่างทั่วถึงหรือตัวแทนที่แต่งตั้งทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอ เป็นบุคคลที่ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดการวัดอาจสูญเสียผลประโยชน์เป็นจำนวนมากได้

คณะปกครองสงฆ์และวัดในอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราดก็เช่นกัน การจัดการศาสนสมบัติได้รับอิทธิพลจากความเป็นมาข้างต้นทำให้บทบาทการจัดการศาสนาสมบัติวัดอยู่ภายใต้กฎระเบียบและ

จารีตประเพณีดำเนินงานและสืบทอดกันมาเช่นเดียวกับวัดทุกวัดในประเทศไทย ซึ่งในปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ด้านศาสนาและวัดก็คือ ปัญหาด้านการจัดการศาสนสมบัติวัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง เพราะเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ดังนั้นวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จึงมีโอกาที่จะประสบปัญหาในการจัดการด้านศาสนสมบัติ และข้อมูลจะได้รับจากการวิจัยจะเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัดและให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงสืบต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผน ในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด

1.2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาถึงการจัดการศาสนสมบัติวัดใน 4 ด้านหรือ 4M ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผนของผู้บริหารและจัดการศาสนสมบัติ คือ เจ้าอาวาสวัด พระสงฆ์และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ดูแลและจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาวัดในพื้นที่ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา ในระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2559

1.3.4 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ศึกษาจากพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 6 วัด ประกอบด้วย พระสงฆ์ 30 รูป ไวยาวัจกรวัดและกรรมการวัด 13 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 43 รูป/คน

2. วัดที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ วัดในเขตอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 6 วัด ดังนี้

- 1) วัดคลองนนทรี ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
- 2) วัดคลองพร้าว ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

- 3) วัดคลองสน ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
- 4) วัดบางเบ้า ตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
- 5) วัดวิชคามคทวิป ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
- 6) วัดสลักเพชร ตำบลเกาะช้างใต้ อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลและสนองงานคณะสงฆ์ในจังหวัดตราด ซึ่งพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแล และสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จำนวน 6 รูป รวมเป็น 8 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน

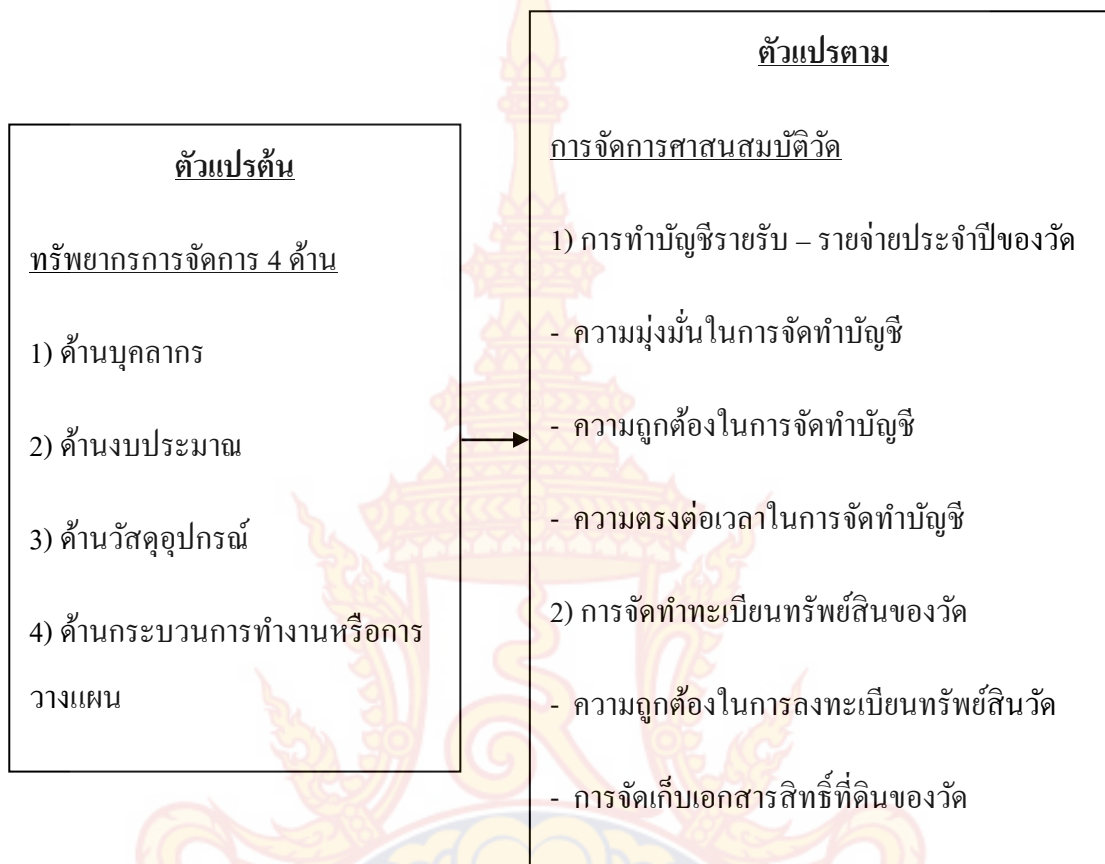
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.4.1 ทำให้ทราบถึงการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
- 1.4.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผน ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
- 1.4.3 ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

1.5 สมมติฐานการวิจัย

- 1.5.1 ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด
- 1.5.2 ปัจจัยด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด
- 1.5.3 ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด
- 1.5.4 ปัจจัยด้านกระบวนการทำงานหรือการวางแผนมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด
- 1.5.5 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด อยู่ในระดับมาก

1.6 กรอบการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบการวิจัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดไว้

1.7.2 ศาสนสมบัติ คือ ทรัพย์สินที่เป็นของพระศาสนาเรียกว่าศาสนสมบัติ กฎหมายสงฆ์หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์แบ่งศาสนสมบัติเป็นสองประเภทคือ ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง อีกประเภทคือ ศาสนสมบัติของวัดได้แก่ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เช่น โฉนดที่ดินของวัด อาคารเสนาสนะของวัด ฯลฯ สำหรับผู้มีอำนาจดูแลจัดการศาสนสมบัติของวัดก็คือ เจ้าอาวาส ส่วนการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1.7.3 ศาสนสมบัติของวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง และเนื่องจากวัดเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การดูแลรักษาและจัดการก็เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้แทนของนิติบุคคล คือ วัด แต่แม้ว่าการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัดใด ๆ จะเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ ก็ตามการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดที่เจ้าอาวาสจะกระทำได้นั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และจำเป็นต้องเป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติในการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดไว้เป็นแม่บทให้เจ้าอาวาสถือปฏิบัติ ซึ่งการจัดการทรัพย์สินของวัดในด้านการลงทะเบียนทรัพย์สิน การจำหน่ายออกจากทะเบียน การทำทะเบียนที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่า วัดสามารถกระทำได้โดยเรียบร้อย เพราะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน ประกอบกับแบบทะเบียน แบบบัญชี และแบบพิมพ์อื่น ๆ กรมศาสนา (ปัจจุบันคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) ก็ได้กำหนดไว้ให้แล้ว

1.7.4 ไวยาวัจกร และกรรมการวัด คือ คนที่สภผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจและหน้าที่ดูแลการรักษาดูแลทรัพย์สินของวัดตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ

1.7.5 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เดิมที คือ กรมการศาสนา เป็นหน่วยงานที่ไม่สังกัดกระทรวงใดมีฐานะเป็นหน่วยงานราชการของรัฐระดับกรม ขึ้นตรงต่อการบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2545 มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐโดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา

1.7.6 มหาเถรสมาคม คือ มหาเถรสมาคม เป็นองค์กรบริหารกิจการพระพุทธศาสนาสูงสุดของประเทศไทย (เทียบได้กับ คณะรัฐมนตรี - คณะรัฐบาลผู้บริหารประเทศ)

1.7.7 ความมุ่งมั่นในการจัดทำบัญชี คือ ความตั้งใจในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด

1.7.8 ความถูกต้องในการจัดทำบัญชี คือ การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัดตามแบบที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้

1.7.9 ความตรงต่อเวลาในการจัดทำบัญชี คือ การรายงานบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัดตามที่มหาเถรสมาคมกำหนดไว้

1.7.10 ความถูกต้องในการลงทะเบียนทรัพย์สินวัด คือ การลงทะเบียนทรัพย์สินวัดตามแบบฟอร์มที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดไว้

1.7.11 การจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัด คือ การจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดไว้ตามที่กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 กำหนด

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนสมบัติ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ทฤษฎี หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากการรวบรวมแนวความคิด (Concepts) และหลักการต่าง ๆ (Principles) ให้เป็นหมวดหมู่แล้วพัฒนา ปรับปรุง และสร้างเป็นระบบ ระเบียบ แสดงเหตุ แสดงผล สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงในหลักการ และนำไปใช้ได้ให้เกิดประโยชน์ได้

ทฤษฎีการบริหารจัดการ (Administrative/Management Theories)

ทฤษฎีการบริหารจัดการ เป็นตัวแทนหรือเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ ในการบริหารจัดการงานขององค์การ ทฤษฎี มีหน้าที่จัดความรู้ให้เป็นรูปแบบที่มีเหตุผลและเป็นระบบ สามารถชี้ให้เห็นทฤษฎีศึกษาค้นคว้า เพื่อหาคำตอบที่ทำนายไว้เป็นสมมติฐาน

นักวิชาการและนักปฏิบัติการได้เสนอแนวทางการบริหารมาตั้งแต่อดีตโดยเริ่มพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่สมัยศตวรรษที่ 19 ในต้นศตวรรษที่ 20 เริ่มรู้จักใช้ทฤษฎีการบริหารแบบสมัยใหม่แนวคิดทางการบริหารมีหลากหลายทฤษฎี ของแต่ละคนที่แตกต่างกันไป ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

เฮนรี ฟายอล (Henry Fayol, pp. 1841-1925) Fayol เกิดที่ประเทศฝรั่งเศส เป็นนักอุตสาหกรรมชั้นนำ จากประสบการณ์การทำงานทำให้เขาได้พัฒนาหลักการบริหารเบื้องต้น เฮนรีได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งทฤษฎีการบริหารงานแบบปฏิบัติการสมัยใหม่

หลักการบริหารงานของ Fayol

หลักการบริหารของ Fayol มีความถูกต้องยิ่งจนถือได้ว่าเป็นทฤษฎีของการบริหารจัดการและเขาเชื่อว่ามีทางเป็นไปได้ที่จะศึกษาถึงศาสตร์การบริหารจัดการ (Administrative Sciences)

ซึ่งสามารถใช้กับการบริหารทุกประเภททั้งภาคอุตสาหกรรมและการปกครอง

ทฤษฎีการบริหารจัดการของฟายอลแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ

1. หลักการบริหาร (Management Principles)
2. หน้าที่การบริหาร (Management Functions)
3. คุณลักษณะของผู้บริหาร (Executive 's Qualifications)

ความหมายของการบริหาร

เกษม จันทรแก้ว (2540, หน้า 512-514) ได้ให้ความหมายว่าการบริหาร หมายถึง ศิลปะการดำเนินการนำวัตถุดิบสู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิตจนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกัน ถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไร อย่างไรก็ดี ผู้บริหารมีหน้าที่อำนวยการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้วไปดำเนินการร่วมกันทรัพยากร (Assembling Resource) ทำให้การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการบริหาร (ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ) ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 18-19) กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” ได้ดังนี้

การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูงโดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร ส่วนการจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business Management) ส่วนคำว่า “ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึง บุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร

วิโรจน์ สารวัตนะ (2545, หน้า 3-5) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งนักวิชาการทั้งหลายกำหนดขึ้น จะเริ่มต้นด้วยหน้าที่ทางการวางแผนเป็นอันดับแรกจึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนเป็นอย่างดี โดยที่องค์ประกอบของกระบวนการวางแผนองค์กรหนึ่ง ๆ ประกอบด้วยภารกิจ จุดหมายและแผน โดยภารกิจเป็นข้อประกาศอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายหรือเหตุผลหรือ

พื้นฐานในการดำรงอยู่ขององค์การและขอบข่ายงานเฉพาะขององค์การหรือที่ทำให้้องค์การแตกต่างจากองค์การอื่น สำหรับจุดหมายเป็นเป้าหมายแห่งอนาคต หรือผลลัพธ์ที่สุดท้าย ที่้องค์การต้องการให้บรรลุผล ขณะเดียวกันแผนงานหมายถึงวิถีทางที่จะก่อให้เกิดการกระทำเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับ้องค์การ

การจัดต่องค์การ (Organizing) เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สืบเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือเมื่อ้องค์การจัดทำจุดหมายและแผนเชิงยุทธศาสตร์แล้ว ผู้บริหารควรต้องออกแบบโครงสร้าง้องค์การเพื่อให้การบริหารงานบรรลุจุดหมายแผนเชิงยุทธศาสตร์ของ้องค์การนั้น การออกแบบ โครงสร้าง้องค์การเป็นกิจกรรมที่ควรได้รับการตรวจสอบอยู่เสมอเนื่องจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้าง้องค์การเกิดขึ้นมากมาย

การนำ (Leading) เป็นสภาวะที่ผู้นำใช้ความพยายามที่จะให้มีอิทธิพลต่อผู้อื่นเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายของการ้องค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การที่ผู้นำจะเป็นผู้นำที่มีศักยภาพดังกล่าวได้พึงทำความเข้าใจทฤษฎีการจูงใจ (Motivation) ภาวะผู้นำ (Leadership) การติดต่อสื่อสาร (Communication) และการบริหารกลุ่ม (Group) เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการวางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้การปฏิบัติงานของ้องค์การบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้มุ่งให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกใน้องค์การได้ประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานการทำงานที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของ้องค์การ การเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสมาชิกใน้องค์การ

ดังนั้น การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายของ้องค์การต้องอาศัยหลักการการบริหาร 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดต่องค์การ การนำและการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะทำให้งานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

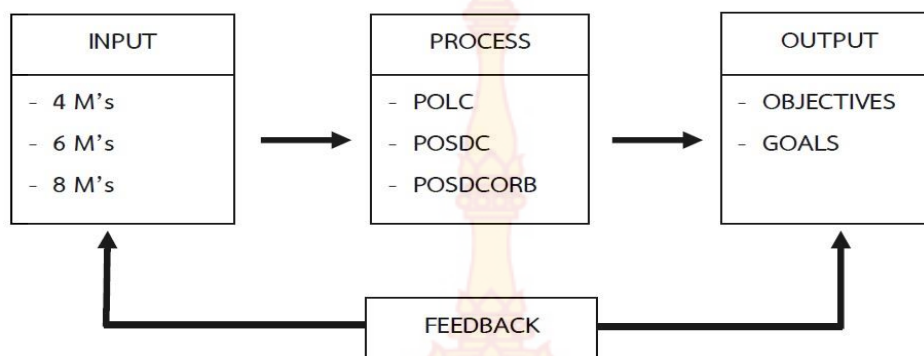
จากคำกล่าวของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านเกี่ยวกับความหมายของการบริหาร สรุปว่า การบริหารหมายถึง การทำงานของคณะบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ต้องมีการร่วมมือร่วมใจอันจะทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องมีปัจจัยในการดำเนินการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ

ความหมายของการจัดการ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 298) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการ คือ การสั่งงาน การควบคุมงาน และการดำเนินงาน ส่วนในภาษาอังกฤษตรงกับคำว่า Management

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 211) ได้ให้ความหมายการจัดการ คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร

ภาพที่ 2.1 กระบวนการจัดการ

ที่มา : ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, หน้า 211)

พิมลจรรย์ นามรัตน์ และเสนห์ จุ้ยโต (2551, หน้า 16-17) ได้กล่าวว่า การจัดการ คือ การประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานเป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากคำกล่าวของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านเกี่ยวกับความหมายของการจัดการสรุปว่า การจัดการ คือ การสั่งงาน การควบคุมงาน และการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความหมายของการบริหารจัดการ

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2535, หน้า 2-5) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง ศิลปะแห่งการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ซึ่งนักบริหารมีหน้าที่ในการวางแผน จัดองค์กร อำนวยการ และควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หน้าที่ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์กร(Organizing)
3. การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing)
4. การอำนวยการ (Directing)
5. การควบคุม(Controlling)

แม้ว่าหน้าที่ของนักบริหารทั้ง 5 ประการจะถูกกำหนดโดยวิชาการสมัยใหม่ก็ตาม แต่เมื่อว่ากันทางปฏิบัติแล้วคนไทยเราก็บริหารแบบนี้มานานแล้วหน้าที่ของนักบริหารปรากฏชัดเจนในการปฏิบัติขององค์การตั้งแต่สมัยโบราณ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น เมื่อว่าตามคำนิยามนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนา เริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมตั้งแต่ 2 เดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิด

พระสังฆราชขึ้น เมื่อมีพระสังฆราชเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์

พะยอม วงศ์สารศรี (2535, หน้า 36) การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ การตระหนัก ความสามารถ ความต้องการ ความถนัด และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย องค์การจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สมคิด บางโม (2546, หน้า 60) กล่าวว่า การบริหารส่วนใหญ่ มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหารกับคำว่า การจัดการใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน คำสองคำนี้ปะปนกันตลอดไปตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลปะเพื่อเอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้วอำนวยความสะดวกให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงาน หากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็จะย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรง คือเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดันและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ต้องการ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2546, หน้า 78) การบริหารมีทฤษฎีและหลักการบริหารหลายรูปแบบหลายประการ แต่โดยพื้นฐานหรือ เบื้องต้นของการบริหารจะต้องประกอบด้วย 4M คือ Man, Money, Material, management ดังมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. Man (การบริหารบุคคล) คือ การบริหารกำลังคนหรือที่เรียกกันในปัจจุบันว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยการจะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุดซึ่งประกอบไปด้วย

- 1.1 การบรรจุแต่งตั้งหรือการใช้บุคลากรให้ถูกกับงาน เช่น การมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ หลีกเลี่ยงการนำเครือญาติหรือพวกพ้องที่ไม่มีความรู้มาปฏิบัติงาน
 - 1.2 การทำตัวเป็นแบบอย่างของผู้นำ เช่น การไม่ทุจริตและไม่เปิดโอกาสให้ลูกน้องทุจริต
 - 1.3 การเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพบุคลากร เช่น การให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรม ให้มีความชำนาญหรือวิชาการที่ทันสมัยมาใช้บริการประชาชน
 - 1.4 การเชิญบุคลากรภายนอกมาอบรม ชี้แจง เช่น ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มาเป็นผู้ชี้แนะ
2. Money (การบริหารงบประมาณ) คือ การบริหารเงินจะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่าย ต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งประกอบด้วย
- 2.1 การสนับสนุนให้มีการตรวจสอบด้านการเงิน ทั้งจากหน่วยงานภายใน เช่น ผู้มีหน้าที่ ตรวจสอบตามกฎหมาย และภายนอก เช่น ประชาชนท้องถิ่น รวมทั้งการชี้แจงการบริหารงบประมาณ ให้แก่ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง
 - 2.2 การชี้แจงการบริหารงบประมาณของตนให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่อง
 - 2.3 เน้นการบริหารการเงินให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด
3. Material (การบริหารวัสดุอุปกรณ์) คือ การบริหารวัสดุในการดำเนินงานว่าจะทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งประกอบด้วย
- 3.1 การจัดทำแผนภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานและผลงาน เวลาที่ใช้หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน พร้อมติดประกาศให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจนและง่ายต่อการเข้าใจ
 - 3.2 การใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพหรือยกระดับการให้บริการ เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องถ่ายเอกสาร ในการให้บริการหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน
 - 3.3 การติดตั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างเพียงพอต่อการบริหาร
4. Management (การบริหารงานทั่วไป) คือ กระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ซึ่งประกอบด้วย
- 4.1 การบริหารงานตามแบบของนักการเมืองท้องถิ่น คือ การบริหารงานที่มุ่งความสำเร็จของงานอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน
 - 4.2 การประกาศนโยบายหรือวิสัยทัศน์ ในการบริหารต่าง ๆ พร้อมทั้งกำหนดเวลาในการทำให้สำเร็จให้ชัดเจน
 - 4.3 การระดมความคิดเห็นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน

4.4 การสร้างความสัมพันธ์ภายนอก เช่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมสนับสนุน โดยการทำกิจกรรมร่วมกัน ให้เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง

ธงชัย สันติวงษ์ (2550, หน้า 18) การบริหารจัดการ คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำ เพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกันและร่วมกันทำงาน เพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผล โดยได้ประสิทธิภาพ

จากคำกล่าวของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านเกี่ยวกับความหมายและแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานที่ต้องใช้ศิลปะ การวางแผน กลยุทธ์ต่าง ๆ โดยควบคุมสมาชิกหรือทรัพยากรบุคคล ให้ร่วมกันปฏิบัติงานและดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้สำเร็จ โดยผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการบริหารจัดการ 4 ด้าน หรือ 4M มาทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับศาสนสมบัติ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (2555, หน้า 29-44) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับศาสนสมบัติไว้ดังนี้

มาตรา 40 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง
2. ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลางให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงถือว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเจ้าของศาสนสมบัตินั้นด้วย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับศาสนสมบัติกลาง และศาสนสมบัติวัดไว้ดังนี้

ศาสนสมบัติกลาง ตามมาตรา 41 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง โดยผ่านความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วจึงสามารถใช้งบประมาณนั้นได้ ดังนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 40 (1) เป็นการให้คำจำกัดความหรือความหมายของศาสนสมบัติกลางว่า ทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา ซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง คือ เป็นทรัพย์สินส่วนกลางของพระพุทธศาสนาตามพระธรรมวินัย โดยทรัพย์สินที่จัดเป็นศาสนสมบัติกลาง ได้แก่

1. วัดร้างที่ได้ประกาศยุบเลิกวัดตามกฎหมายแล้ว
2. ทรัพย์สินที่มีผู้ถวายให้แก่พระพุทธศาสนา
3. ทรัพย์สินที่คณะสงฆ์จัดซื้อด้วยทุนหรือเงินศาสนสมบัติกลาง
4. ดอกผลอันเกิดจากทรัพย์สินตามข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3

5. ผลประโยชน์อันเกิดจากทรัพย์สินและการจัดการทรัพย์สินเหล่านี้

ศาสนสมบัตินี้ ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 การได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัด ให้ลงทะเบียนทรัพย์สินของวัดไว้เป็นหลักฐานและเมื่อต้องจำหน่ายทรัพย์สิน นั้นไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้จำหน่ายออกจากทะเบียนนั้น โดยระบุเหตุแห่งการจำหน่ายไว้ด้วยการได้มาซึ่งที่ดินหรือสิทธิอันเกี่ยวกับที่ดิน เมื่อได้จดทะเบียนการได้มาตามกฎหมายแล้ว สำหรับวัดในเขตจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี ให้ส่งหลักฐานการได้ไปเก็บรักษาไว้ที่กรมการศาสนา สำหรับวัดในเขตจังหวัดอื่น ให้ส่งไปเก็บรักษาไว้ ณ ที่ทำการศึกษาธิการจังหวัดนั้น

ข้อ 2 การกันที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์ จะกระทำได้อีกต่อเมื่อกรมการศาสนาเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม

ข้อ 3 การให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัด ซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้องและให้เก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐานที่วัดหรือจะฝากกรมการศาสนาให้เก็บรักษาไว้ก็ได้

ข้อ 4 การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กลบนาหรือที่วัดที่กันไว้เป็นที่จัดประโยชน์ ที่มีกำหนดระยะเวลาการเช่าเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรมการศาสนา

ข้อ 5 การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไปให้เก็บรักษาโดยฝากกรมการศาสนา จังหวัด อำเภอ หรือธนาคาร หรือนิติบุคคลที่กรมการศาสนาให้ความเห็นชอบทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด การดูแลรักษาและจัดการเงินการกุศลที่มีผู้บริจาค ให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค

ข้อ 6 ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้ง ทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและเงินคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาส ตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง

ข้อ 7 ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้องหรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษา และจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสแจ้งต่อกรมการศาสนาหรือศึกษาธิการจังหวัดที่วัดตั้งอยู่ทราบ ไม่ช้ากว่า 5 วัน นับแต่วันรับหมาย

ข้อ 8 ให้กรมการศาสนา กำหนดแบบทะเบียน บัญชี แบบสัญญา และแบบพิมพ์อื่น ๆ และให้คำแนะนำการปฏิบัติแก่วัดเกี่ยวกับ การดูแลรักษา และจัดการศาสนสมบัติของวัด ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงนี้ ให้ไว้ ณ วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2511

การบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีดังนี้

1. การเป็นผู้แทนวัดของเจ้าอาวาสในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล ตามความในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ดังนั้นจึงต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ ด้วยวัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเช่น เรื่องสถานะนิติบุคคลของวัดเว้นแต่สิทธิและหน้าที่ที่จะพึงมีได้เฉพาะบุคคลธรรมดา การแสดงเจตนาในการใช้สิทธิและหน้าที่จึงจำเป็นต้องมีผู้แทนซึ่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 31 วรรคสามว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้นเจ้าอาวาสจึงเป็นทั้งผู้ปกครองของวัด ตามมาตรา 37 (2) และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 45 ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง หน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของเจ้าอาวาส คือ บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ตามมาตรา 37 (1) การจัดการศาสนสมบัติของวัดในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถสูงในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านศาสนาและด้านรายได้ของวัด เจ้าอาวาสในฐานะผู้แทนของวัดมีทั้งบทบาทของพระสงฆ์ที่จะต้องจรจรโองพระพุทธรูปศาสนา รวมถึงการปกครองพระสงฆ์ภายในวัด ซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาในวัด และปกครองสอดส่องดูแลที่อยู่ที่อยู่หรือพำนักพักอาศัยอยู่ในวัดอีกทั้งยังทำหน้าที่ในการจัดการกิจการต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับวัดทั้งสิ้น โดยเฉพาะในฐานะผู้แทนของวัดในการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นศาสนสมบัติของวัด เจ้าอาวาสต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ แต่การกำหนดคุณสมบัติของเจ้าอาวาส ตามกฎหมายตราสามศก ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ เป็นการให้ความสำคัญในการปกครองคณะสงฆ์เท่านั้นไม่ได้กำหนดคุณสมบัติด้านการศึกษาในทางโลกเอาไว้ด้วยการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์อันเป็นศาสนสมบัติของวัด กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าประเด็นที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น นิติกรรมสัญญา เป็นต้น รวมไปถึงศาสตร์ในการบริหาร ซึ่งหากขาดความรู้ความเข้าใจการศึกษาทางโลกแล้วอาจเป็นผลเสียและส่งผลไปถึงการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นที่จะเข้ามารองรับอำนาจของเจ้าอาวาสในฐานะผู้รับมอบอำนาจ รวมไปถึงการวางมาตรการหรือการมอบอำนาจให้บุคคล คณะกรรมการหรือคณะบุคคลดำเนินการบริหารจัดการแทนเจ้าอาวาส ก็อาจเกิดผลเสีย และไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการได้ นอกจากนี้ตำแหน่งเจ้าอาวาส มาตรา 45 ถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ถ้าเจ้าอาวาส ผู้แทนเจ้าอาวาส หรือผู้จัดประโยชน์ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดำเนินการจัดประโยชน์แทนวัดโดยมิชอบ โดยหลักปฏิบัติดังกล่าว ทั้งรู้และไม่รู้เท่าถึงการณ์ ถือว่ามีความผิดทางกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว หากขาดการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ของวัดที่เหมาะสม เจ้าอาวาสอาจจะมีความผิดในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้

2. การแต่งตั้งไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัด เป็นผู้จัดการศาสนสมบัติของวัด การแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มหาเถรสมาคมตรากฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งและถอดถอนไวยาวัจกร ทั้งนี้ คำว่า “ไวยาวัจกร” หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ได้รับการแต่งตั้งให้มีหน้าที่เบิกความจ่าย “นิตยภัต” และมีอำนาจดูแลรักษาจัดการทรัพย์สินของวัดได้ตามที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นหนังสือ นิตยภัตตามระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยการเบิกจ่ายนิตยภัต พ.ศ. 2514 หมายถึง เงินงบประมาณที่กรมการศาสนาได้รับเป็นประจำปีเพื่อจ่ายถวายอุปถัมภ์ ให้แก่พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งหรือพระภิกษุผู้ปฏิบัติหน้าที่พิเศษตามที่กำหนดไว้ในบัญชีอัตรานิตยภัต พระภิกษุผู้มีตำแหน่งหลายตำแหน่งทางราชการจะถวายนิตยภัตในตำแหน่งที่สูงกว่าเพียงตำแหน่งเดียว พระภิกษุผู้ได้รับแจ้งการถวายนิตยภัต ในเขตจังหวัดพระนคร ธนบุรี นนทบุรี และสมุทรปราการ ให้ไวยาวัจกรไปขอเบิกนิตยภัตที่กรมการศาสนา ส่วนในเขตจังหวัดอื่นให้ไวยาวัจกรไปขอเบิกนิตยภัตที่จังหวัดซึ่งพระภิกษุรูปนั้น สังกัดอยู่ภายในเดือนกันยายนของปี ส่วนการจัดหาประโยชน์จากศาสนสมบัติวัดในกรณีที่วัดมีที่ดินมากพอจะนำมาหาประโยชน์ได้ ก็ให้วัดเหล่านั้นจัดหาประโยชน์เข้าวัดจากที่ดินเหล่านั้นได้ โดยการตั้งไวยาวัจกรเป็นตัวแทนของเจ้าอาวาส หรือแต่งตั้งผู้จัดหาประโยชน์ของวัดขึ้นดำเนินการ เหตุที่ต้องแต่งตั้งไวยาวัจกร ก็เพราะว่าการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติวัด โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์เป็นเรื่องธุรกิจการค้าเชิงพาณิชย์ และการเงิน ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะให้เจ้าอาวาสเข้ามาจัดการด้วยตนเอง กฎหมายจึงตั้งให้ไวยาวัจกรเป็นตัวแทนเจ้าอาวาส และเป็นตัวแทนของวัด ซึ่งวัดต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้น ถ้าได้กระทำภายในของเขตอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้น ตำแหน่งไวยาวัจกรจึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญสำหรับกิจการของคณะสงฆ์ตำแหน่งหนึ่ง ตามบทบัญญัติกำหนดให้ช่วยงานเจ้าอาวาส หรือแทนเจ้าอาวาสเมื่อได้รับมอบหมายหน้าที่จากเจ้าอาวาส จึงจะมีอำนาจโดยสมบูรณ์ในการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัดตามที่ได้รับมอบหมาย จากคุณสมบัติของคฤหัสถ์ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งเป็นไวยาวัจกร กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังไม่ได้กำหนดคุณสมบัติบางประการของไวยาวัจกรที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เช่น ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาของไวยาวัจกร อีกทั้งวาระในการดำรงตำแหน่ง และการสรรหาตัวบุคคลที่เหมาะสมกับกิจการที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะเรื่อง อำนาจในการแต่งตั้งไวยาวัจกร นั้น คือ เจ้าอาวาสของวัดนั้นปรึกษาสงฆ์ในวัดพิจารณาคัดเลือกคฤหัสถ์ผู้มีคุณสมบัติ ตามที่กำหนดไว้ และโดยทั่วไปแล้วเจ้าอาวาสมักจะแต่งตั้งบุคคลที่มีความคุ้นเคยหรือญาติพี่น้องให้เป็นผู้จัดการประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด และในการจัดประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์บางประการจะต้องเกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมาย เช่น การทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ซึ่งจะต้องรู้เรื่องกฎหมายอย่าง ถ่องแท้ ดังนั้นหากไวยาวัจกรไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมย่อมทำให้เกิดผลเสียในการบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัดได้

3. การควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง จากกรณีผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ ในฐานะที่วัดเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ตามความในมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และตามความในมาตรา 37 (1) เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดำเนินการดูแลรักษาประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด และเจ้าอาวาสมีอำนาจในการแต่งตั้งไวยาวัจกร ได้ตามกฎหมายอาณัติ ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกรซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ผู้แทนและตัวแทนในการจัดการดูแลรักษาศาสนสมบัติในอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด คือ เจ้าอาวาส และไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ต้องดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ซึ่งข้อ 3 กำหนดให้การเช่าที่ดินหรืออาคารเจ้าอาวาสต้องจัดให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งจัดทำทะเบียนทรัพย์สินที่จัดประโยชน์ ทะเบียนผู้เช่าหรือผู้อาศัยไว้ให้ถูกต้อง และเก็บรักษาทะเบียนและหนังสือสัญญาเช่าไว้เป็นหลักฐาน โดยที่กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 3 นี้ ไม่ได้บัญญัติการควบคุมตรวจสอบของเจ้าอาวาสไว้ และในข้อ 6 กำหนดให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกรหรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชีรับจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจตราดูแลให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและถูกต้อง โดยตรวจได้ตลอดเมื่อมีความประสงค์จะตรวจ แต่ไม่ควรทิ้งระยะเวลานานเกินไป และอาจมอบหมายให้พระภิกษุสงฆ์รูปอื่นที่มีความรู้ทางบัญชีทำการตรวจแทนได้ อันเป็นการตรวจสอบเบื้องต้นของเจ้าอาวาส ซึ่งถ้าพบว่าไวยาวัจกรทุจริตต่อหน้าที่ หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง หรือประมาทเลินเล่อในหน้าที่เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่วัดอย่างร้ายแรง เจ้าอาวาสอาจสั่งถอดถอนไวยาวัจกรผู้นั้นออกจากหน้าที่ได้ โดยการอนุมัติของเจ้าคณะอำเภอตามกฎหมายอาณัติ ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนไวยาวัจกร สำหรับผู้จัดประโยชน์เป็นอำนาจในการแต่งตั้งของเจ้าอาวาส จึงอาจถอนคืนการจัดประโยชน์จากผู้นั้นได้ โดยแจ้งการถอนคืนแก่ผู้นั้นเป็นหนังสือไว้เป็นหลักฐาน อันเป็นการควบคุมตรวจสอบของเจ้าอาวาสได้อย่างสมบูรณ์ แต่สำหรับเจ้าอาวาสซึ่งมีหน้าที่บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีตามมาตรา 37 (1) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้น ในบทกำหนดโทษ หมวด 7 กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ได้บัญญัติไว้ จึงไม่อาจควบคุมตรวจสอบได้โดยตรง อีกทั้งกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ในการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัด ก็ไม่ได้กำหนดอำนาจให้ผู้ใดในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าอาวาส ดังนั้นถ้าเจ้าอาวาสฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎกระทรวงอื่น ๆ ย่อมเกิดปัญหาในทางปฏิบัติในการควบคุมตรวจสอบ แต่ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นอาจใช้กฎหมายอาณัติ ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2535) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ในหมวด 4 จริยาพระสังฆาธิการ ในข้อ 43 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “พระสังฆาธิการต้องเอื้อเพื่อ

ต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด” ในการควบคุมดูแล แนะนำ ชี้แจง หรือสั่งให้เจ้าอาวาสผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาพระสงฆ์สำเร็จการได้ เนื่องจากการดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของเจ้าอาวาสนั้น ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎกระทรวง

4. การจัดการศาสนสมบัติของวัดตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง มาตรา 40 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติไว้ว่า “การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้อำนาจตามความในพระราชบัญญัตินี้ ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ว่าด้วยการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งผูกพันให้วัดต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนด และบางกรณีการดำเนินการจัดการศาสนสมบัติของวัดต้องได้รับความเห็นชอบจากกรรมการศาสนาก่อน ได้แก่ กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ 2 กำหนดว่า “การกั้นที่ดินซึ่งเป็นที่ดิน ให้เป็นที่จัดประโยชน์ จะกระทำได้อีกต่อเมื่อกรรมการศาสนาเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากมหาเถรสมาคม” ในข้อ 4 “การให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนาหรือที่ดินที่กั้นไว้เป็นที่จัดประโยชน์ ที่มีกำหนดระยะเวลาการเช่าเกินสามปี จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจากกรรมการศาสนา” และในข้อ 5 “การเก็บรักษาเงินของวัดในส่วนที่เกินสามพันบาทขึ้นไป ให้เก็บรักษาโดยฝากกรรมการศาสนา จังหวัด อำเภอหรือธนาการ หรือนิติบุคคลที่กรรมการศาสนาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ให้ฝากในนามของวัด” ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าไม่เอื้อประโยชน์ในการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นศาสนสมบัติของวัด เกิดความล่าช้าและไม่สะดวกในการลงทุนเพื่อประโยชน์ตอบแทนของวัด อีกทั้งไม่มีข้อบัญญัติใดทั้งในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎกระทรวงต่าง ๆ เป็นบทลงโทษถ้าไม่ปฏิบัติ ดังนั้นถ้าเจ้าอาวาสฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกรรมการศาสนาก็ไม่มีอำนาจบังคับ แต่วัดอาจมีปัญหาทางกฎหมายในสัญญาเช่าเกินสามปี ในที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนา หรือที่จัดประโยชน์กับผู้เช่าได้ นอกจากนั้นกฎกระทรวงก็ได้บัญญัติถึงรายละเอียดและวิธีการจัดหาประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ของวัดอย่างชัดเจน ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสหรือตัวแทนที่จะจัดการหาประโยชน์ในที่ดินของวัดไปโดยลำพัง ไม่ต้องอยู่ในความควบคุมของหน่วยงานทางราชการ ซึ่งถ้าเจ้าอาวาสไม่สอดส่องดูแลไว้วางใจ ผู้จัดประโยชน์อย่างทั่วถึง หรือตัวแทนที่แต่งตั้งทำหน้าที่ได้ไม่ดีพอ เป็นบุคคลที่ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการวัดอาจสูญเสียผลประโยชน์เป็นจำนวนมากได้

5. ลักษณะของการผูกพันในนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ และผลผูกพันตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ต่อผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมายของวัด ในฐานะที่วัดมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 มีความชอบธรรมที่จะบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์ของวัด กิจการบางอย่างที่ต้องอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการในเชิงพาณิชย์

อันเกี่ยวเนื่องด้วยอสังหาริมทรัพย์ของวัดตามกฎหมาย มีรูปแบบการจัดการตามกฎหมายในเรื่องของนิติกรรมสัญญาเช่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้เช่าที่ดิน หรืออาคาร ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด ดังนั้นเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนของวัดจึงมีผลผูกพันตามกฎหมายในอันที่จะลงนามในฐานะคู่สัญญาที่เข้าผูกพันในนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ของวัด จากความไม่เหมาะสม รวมถึงข้อจำกัดในด้านวัฒนธรรมประเพณีสังคมไทยที่เคารพเทิดทูนพระภิกษุสงฆ์ จึงให้อำนาจเจ้าอาวาสที่จะมอบอำนาจให้กับบุคคลภายนอกเข้ามาดำเนินการแทนเจ้าอาวาสได้ กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แต่เนื่องจากเจ้าอาวาสในฐานะตัวการผู้มอบอำนาจเฉพาะ ซึ่งได้กระทำไปในขอบเขตของอำนาจตามกฎหมายอันจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกซึ่งเข้ามาเป็นคู่สัญญากับวัดผลผูกพันดังกล่าวระหว่างผู้มอบอำนาจ และผู้รับมอบอำนาจ กรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ยังมีได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติพระสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอันเป็นอุปสรรคอย่างอื่นในการบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัด โดยเฉพาะอสังหาริมทรัพย์ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ในการจัดการดูแลรักษา และหาประโยชน์ในศาสนสมบัติ เนื่องจากวัดเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดินซึ่งตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ในการดูแลรักษาและจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด หลายฝ่ายด้วยกัน ซึ่งอาจจะอยู่ในฐานะ “ผู้แทน” ของวัด หรือ “ตัวแทน” ของวัด ถ้าได้กระทำกิจการใด ๆ ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยชอบด้วย กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) แล้ว ก็ถือว่าได้กระทำภายในกิจการเพื่อประโยชน์แก่วัดโดยชอบด้วยกฎหมาย วัดจึงมีหน้าที่ต้องผูกพันในกิจการนั้น ๆ ด้วย

6. อำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในคณะสงฆ์ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด การปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 2 “คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม” และมาตรา 20 ทวิ ได้บัญญัติไว้ว่า “เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์” สำหรับการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ได้จัดแบ่งเขตปกครองเป็นภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล โดยมีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ปกครองตามลำดับชั้น การปกครองคณะสงฆ์มีขั้นตอนที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างยาวนาน อาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการควบคุมดูแลในปกครองของคณะสงฆ์ได้ โดยเฉพาะการบริหารจัดการผลประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นศาสนสมบัติของวัด อีกทั้งไม่มีข้อบัญญัติถึงอำนาจและหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่เป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าอาวาส ในการควบคุมดูแลการจัดประโยชน์ในศาสนสมบัติของวัด กฎกระทรวงกำหนดไว้ เป็นเพียงการเสนอเรื่องตามลำดับชั้นถึงกรมการศาสนา

การจัดทำรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย) และจำนวนวัดที่มีฐานข้อมูล ศาสนสมบัติตามมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 18/2558 มติที่ 407/2558 ในที่ประชุมมหาเถรสมาคม เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2558 เลขานุการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สถาปนิกรูปแห่งชาติได้เสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนาของ คณะกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา และข้อเสนอแนะของ สมาชิกสถาปนิกรูปแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีประเด็นปฏิรูป 4 เรื่อง ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติได้รายงานผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการเรื่อง “ทรัพย์สินของวัดและพระภิกษุ” ให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุวัจน์ ตันยวรรธนะ) และนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรี ทราบ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ชี้แจงข้อเท็จจริง ดังนี้

1. การปฏิบัติงานด้านการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของวัดที่ผ่านมา ได้ดำเนินการตาม กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อ 6 กำหนดไว้ว่า “ให้เจ้าอาวาสจัดให้ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดซึ่งเจ้าอาวาสแต่งตั้งทำบัญชี รายจ่ายเงินของวัด และเมื่อสิ้นปีปฏิทินให้ทำบัญชีเงินรับจ่ายและคงเหลือ ทั้งนี้ให้เจ้าอาวาสตรวจดูแลให้ เป็นไป โดยเรียบร้อยและถูกต้อง” ต่อมาปี พ.ศ. 2549 รัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงประสิทธิภาพการ ปฏิบัติราชการ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 จึงกำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดให้มีการติดตามประเมินผล การปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ส่วนราชการกำหนดขึ้น และให้จัดทำ ความตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการกำหนดมาตรการกำกับกับการปฏิบัติราชการตามมาตรา 12 ซึ่งสำนักงาน กพร. และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ตระหนักถึงการสร้างความโปร่งใสของวัด ในด้านการเงิน จึงได้ร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินของวัดเป็น 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ ตัวชี้วัด เรื่องการจัดทำรายงานทางการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย) ตามแบบที่กำหนดและ ตัวชี้วัดเรื่องจำนวนวัดที่มีฐานข้อมูลศาสนสมบัติของวัดและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัดครบถ้วน

2. ในการดำเนินการได้ขอความร่วมมือจากเจ้าคณะผู้ปกครองสั่งการให้เจ้าอาวาสวัดรายงาน ทางการเงินและทรัพย์สินของวัดส่งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ ปีงบประมาณ 2550 เป็นต้นมา และเพิ่มจำนวนวัดเป้าหมายขึ้นทุกปี โดยสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติได้จัดทำรายงานเสนอมหาเถรสมาคม ในการประชุม ครั้งที่ 24/2554 เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2554 เพื่อรับทราบเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค การดำเนินการตามตัวชี้วัดดังกล่าว และการขอความ ร่วมมือให้วัดทั่วประเทศได้จัดทำบัญชีวัดพร้อมจัดส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ประชุมรับทราบ นอกจากนี้ยังได้จัดประชุมอบรมไวยาวัจกร ตลอดจนถวายคำแนะนำให้ความรู้แก่เจ้า อาวาสวัด ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีทางการเงินและทรัพย์สินของวัด พร้อมจัดพิมพ์หนังสือคู่มือ

การจัดการศาสนสมบัติของวัดเพื่อประกอบการจัดทำบัญชีอย่างถูกต้อง เป็นผลทำให้ผลผลิตตามตัวชี้วัดเป็นไปตามเป้าหมาย

3. การดำเนินงานดังกล่าวทำให้ผลการประเมินและตัวชี้วัดได้คะแนนในระดับ 5 หมายถึง มีวัดรายงานผลการดำเนินการตามตัวชี้วัดที่กำหนดครบตามเป้าหมายที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนด และคาดว่าจะมีการรายงานครบทุกวัดทั่วประเทศ จำนวน 39,588 วัด ภายในระยะ 5 ปี (ปี พ.ศ. 2563)

4. เพื่อให้การจัดทำบัญชีทางการเงินและทรัพย์สินของวัดเป็นไปตามระบบทางการปกครอง คณะสงฆ์สอดคล้องกับกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์และสนับสนุนช่วยเหลือแบ่งเบาภาระเจ้าอาวาส เห็นควรจะได้ดำเนินการดังนี้

1. ขอความเห็นชอบมหาเถรสมาคมมีมติให้เจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัดแจ้งวัดทุกวัดในเขตปกครอง ส่งรายงานบัญชีทางการเงินและทรัพย์สินของวัดต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (เฉพาะกรุงเทพมหานครให้ส่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) ทุก ๆ 1 ปี ของปีงบประมาณ

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีวัดต้นแบบของการจัดทำบัญชีทางการเงินและทรัพย์สินที่ถูกต้องเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

5. วัดเป็นนิติบุคคล เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป แม้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 37 บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้ เป็นไปด้วยดี แต่กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองสงฆ์ ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี มาตรา 20 และมาตรา 20 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ข้อ 4 กำหนดให้การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้น ให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุต ปกครองบังคับบัญชาทุกวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น โดยเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะผู้ปกครองและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามตัวชี้วัดและสำเร็จผลตามเป้าหมายที่กำหนด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเห็นควรนำเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดทราบและมอบหมายเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด ทั้งสองฝ่าย แจ้งวัดทุกวัดในเขตปกครองส่งรายงานบัญชีทางการเงินและทรัพย์สินของวัดต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (เฉพาะกรุงเทพมหานครให้ส่งที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) ทุก ๆ 1 ปี ของปีงบประมาณ

ที่ประชุมรับทราบ และมอบให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด ทั้งสองฝ่าย เพื่อแจ้งวัดทุกวัดในเขตปกครองส่งบัญชีรายรับ - รายจ่ายประจำเดือนของวัดต่อ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (เฉพาะกรุงเทพมหานครให้ส่งที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) ทุก ๆ 1 ปี ของปีงบประมาณ

สรุปจากการทบทวนในเรื่องการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด ตัวผู้วิจัยจึงได้เลือกการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำปีของวัด ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อที่ 6 และมติมหาเถรสมาคมครั้งที่ 18/2558 มติที่ 407/2558 โดยมุ่งเน้นไปที่ความมุ่งมั่น (การตั้งใจ) ความถูกต้อง และความตรงต่อเวลาในการจัดทำและรายงานบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ความถูกต้องในการลงทะเบียนทรัพย์สินและการจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดตามระเบียบของคณะสงฆ์เป็นหลัก เพราะการจัดทำบัญชีและการลงทะเบียนทรัพย์สินไม่ว่าจะเป็นสังฆาริมทรัพย์และอสังฆาริมทรัพย์จะทำให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถตรวจสอบในเรื่องความโปร่งใสของวัดได้อย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด” ผลการศึกษาวิจัย พบว่า วัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย รวมทั้งจัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบ รายงานผลต่อเจ้าคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ จะมีทำเด่นชัดเฉพาะวัดใหญ่ ๆ หรือ พระอารามหลวง ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลและเมืองหลวง ส่วนวัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคหรือในเขตชนบท มีน้อยมากในการดำเนินการดังกล่าว เจ้าอาวาสส่วนใหญ่ขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ส่วนใหญ่เจ้าอาวาสมักจะบริหารจัดการแต่เพียงผู้เดียวไม่ได้มีการกระจายอำนาจหรือแบ่งหน้าที่ให้พระสงฆ์หรือกรรมการวัดอย่างชัดเจน กรรมการวัดที่เข้ามาช่วยเหลือกิจการดูแลทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติวัดส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความชำนาญในด้านการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย วัดในเขตชนบทมักจะได้รับอิทธิพลจากกรรมการวัดในพื้นที่ วัดที่มีทรัพย์สินรายได้จำนวนมาก มักมีผู้มีอิทธิพลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ การจัดสรรผลประโยชน์ของวัดบางส่วนยังไม่เหมาะสม และไม่ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของคณะสงฆ์และมหาเถรสมาคม การบริหารจัดการ ดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะปกครองไม่ได้เข้มงวดและขาดการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องพุทธศาสนิกชนไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด

ลินดา ตั้งคัช (2552, หน้า 49-56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประเมินผลกระบวนการทำงานของทีมประเทศไทย : กรณีศึกษาสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน” ผลการศึกษาพบว่า

ในการพัฒนาระบบบริหารราชการในต่างประเทศแบบบูรณาการ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการตามหลัก 4M ดังนี้

- 1) ด้านทรัพยากรบุคคล (Man) ควรมีหลักสูตรการฝึกอบรมในทุกระดับ ทั้งก่อนออกประจำการ และระหว่างประจำการ เพื่อให้มีความเข้าใจในหน้าที่และบทบาทของตนเอง
- 2) ด้านงบประมาณ (Money) ควรมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารงานที่มประเทศไทย และจัดสรรได้อย่างเหมาะสม
- 3) ด้านปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงาน (Material) ควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการข้อมูลสารสนเทศและการเชื่อมโยงฐานข้อมูล
- 4) ด้านการบริหารจัดการ (Management) หน่วยงานส่วนกลางที่มีสำนักงานอยู่ในต่างประเทศต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และเสริมสร้างบูรณาการการทำงานระหว่างกัน เพื่อจะได้มีแนวโน้บาย ไปในทิศทางเดียวกัน

ฤทธิธ สันทนต์วิวิธ (2553, หน้า 33-35) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานกองช่างของเทศบาลในเขตตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าทั้งฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่น และฝ่ายข้าราชการ และลูกจ้างเทศบาลมีความคิดว่าปัจจัยด้านอุปกรณ์เครื่องมือ เทคโนโลยีและสถานที่ปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านงบประมาณมีปัญหาหรืออุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีและสถานที่ปฏิบัติงานควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก ในด้านปัจจัยภาวะผู้นำฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่น และฝ่ายข้าราชการและลูกจ้างเทศบาล มีความเห็นตรงกันว่าเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อย ถึงแม้ว่าทั้งฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่นและฝ่ายข้าราชการและลูกจ้างเทศบาลคิดว่าปัจจัยด้านบุคลากรของกองช่างอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาตามรายชื่อแล้วพบว่า ปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานกองช่างมีจำนวนไม่เพียงพออยู่ในระดับสูง เทศบาลควรแก้ไขและจัดสรรอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีและสถานที่ปฏิบัติงานให้มีความพร้อม สะดวก ทันสมัย และง่ายต่อการปฏิบัติงานรวมทั้งควรสรรหาคูคลากรในการปฏิบัติงานด้านกองช่างให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ปฏิบัติงานกองช่างในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วีณารัตน์ คุณวุฒิ (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่า ทุกชั้นตอนมีปัญหาการบริหารงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง
2. แนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ คือ ควรมีการทบทวนแผนพัฒนาท้องถิ่นก่อนการจัดทำงบประมาณ

ทุกครั้ง การให้ความเห็นชอบร่างงบประมาณของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลควรยึดผลประโยชน์ส่วนรวมมีการจัดทำแผนการดำเนินงานและการติดตามผลให้สอดคล้องกับประมาณรายรับและให้หัวหน้าหน่วยงานรับผิดชอบตรวจสอบและควบคุมการใช้งบประมาณอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่าทั้งฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่น และฝ่ายข้าราชการและลูกจ้างเทศบาลมีความคิดว่าปัจจัยด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีและสถานที่ปฏิบัติงาน และปัจจัยด้านงบประมาณมีปัญหาหรืออุปสรรคอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีและสถานที่ปฏิบัติงานควรได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก ในด้านปัจจัยภาวะผู้นำฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่น และฝ่ายข้าราชการและลูกจ้างเทศบาลมีความเห็นตรงกันว่าเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในระดับน้อย ถึงแม้ว่าทั้งฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่นและฝ่ายข้าราชการและลูกจ้างเทศบาลคิดว่าปัจจัยด้านบุคลากรของกองช่างอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาตามรายชื่อแล้วพบว่า ปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานกองช่างมีจำนวนไม่เพียงพออยู่ในระดับสูง เทศบาลควรแก้ไขและจัดสรรอุปกรณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยีและสถานที่ปฏิบัติงานให้มีความพร้อม สะดวก ทันสมัย และง่ายต่อการปฏิบัติงานรวมทั้งควรสรรหาบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านกองช่างให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ปฏิบัติงานกองช่างในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ณดา จันท์สม (2555, หน้า 100-103) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย” ผลการศึกษวิจัยพบว่า

1. วัดโดยส่วนมากยังไม่มีโครงสร้างในการบริหารการเงินของวัดไว้อย่างเป็นระบบ
2. การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่าวัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ-รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น ยังไม่สอดคล้องกับหลักมาตรฐานบัญชีที่รับรองกันโดยทั่วไป รวมถึงยังไม่มีตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตด้วย
3. การเผยแพร่ให้สาธารณะรับทราบข้อมูลทางการเงินของวัดยังอยู่ในวงจำกัด และยังขาดการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลการบริหารการเงินของวัดอย่างเป็นระบบ
4. วัดยังไม่มีกระบวนการตัดสินใจการลงทุน เพื่อใช้ประโยชน์จากศาสนสมบัติของวัดที่มีการจัดทำเขตจัดประโยชน์อย่างเป็นระบบ
5. ภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า มีเงินหมุนเวียนในรูปของรายได้และรายจ่ายของระบบวัดอยู่ประมาณ 100,000 - 120,000 ล้านบาทต่อปี ในขณะที่การจัดทำบัญชีและตรวจสอบยังไม่มีระบบที่ชัดเจนนัก
6. การบริหารจัดการทางการเงินของวัดควรยึดหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการที่ดีในการบริหารจัดการ

7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ยังขาดบทบาทในการกำหนดกรอบในการกำกับดูแลให้การบริหารจัดการทางการเงินของวัดสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

8. องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาลที่สอดคล้องกับการดำเนินกิจการของวัด ได้แก่ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส หลักนิติธรรม และหลักคุณธรรม ในขณะที่องค์ประกอบอย่างหลักความเสมอภาค หลักสนองตอบรับ และหลักความคุ้มค่า อาจจะมีน้ำหนักไม่มากนักกับการบริหารจัดการของวัด

9. การศึกษาความสอดคล้องของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ พบว่า ยังมีกรอบในการกำกับดูแลที่ขาดแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้บริหารวัดสามารถที่จะดำเนินการได้สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงปัญหาอุปสรรคสำคัญของการบริหารจัดการทางการเงินให้สอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล คือ การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดี และหลักการบริหารการเงินของผู้มีอำนาจหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการภายในวัด

พระธีระพงษ์ ธีรปัญญา (จันทนา) (2556, หน้า 99-108) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช บุคลากรมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ (3.91) ด้านการบริหารทั่วไป (3.84) ด้านการบริหารงานบุคคล (3.75) และด้านการบริหารงบประมาณ (3.73)

2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน พบว่า บุคลากรที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า การจัดตำแหน่งบุคลากรไม่ตรงกับตำแหน่งของงานที่ทำ สืบเนื่องจากการใช้ระบบอุปถัมภ์ ด้านการบริหารงบประมาณพบว่า งบประมาณจัดสรรจากรัฐน้อยเกินไปไม่เพียงพอต่อภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นในการบริการประชาชนและมีข้อจำกัดในการใช้งบประมาณในการบริหารงาน ต่าง ๆ ด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ขาดการประสานงานที่ดีทำให้การทำงานไม่ราบรื่นและล่าช้าและการทำงานมีความซับซ้อนและด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ พบว่า วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการบริหารงานต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ไม่ค่อยมีความทันสมัย ส่วนข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การ

บริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรคัดสรรบุคลากรให้มีความเหมาะสมกับงานที่ทำ โดยใช้ระบบการคัดเลือกบุคลากรโดยใช้ระบบคุณธรรมในการคัดเลือกบุคลากร และควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอ ควรจัดสรรงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานและประชาชนมากที่สุด และเน้นการประสานงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อความรวดเร็วในการบริหารงานและควรปรับปรุงระบบการบริหารให้มีความยืดหยุ่นและให้มีความชัดเจน และการบริหารวัสดุอุปกรณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยสะดวกรวดเร็วต่อการบริการประชาชน

เมื่อพิจารณาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยพบประเด็นที่มีการศึกษานั้นคือ การบริหารการเงินของวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล การบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด รวมถึงการพัฒนาอีกด้วย

ดังนั้น งานวิจัยนี้จะช่วยให้เข้าใจ รวมทั้งทราบถึงปัญหาในการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด อันอาจนำไปสู่ข้อเสนอแนะทางวิชาการที่น่าจะเป็นประโยชน์วัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ทั้งการบริหารจัดการ รวมทั้งการพัฒนาให้วัดต่าง ๆ ในประเทศไทย เกิดการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดให้มีประสิทธิผลในการดำเนินการบริหารจัดการต่อไป

สรุปจากงานวิจัยที่ได้พบทวน พบว่าการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดส่วนใหญ่ยังขาดความถูกต้องในการจัดทำบัญชี จึงควรเน้นถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการแก้ไขปัญหา โดยมุ่งเน้นถึงความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศาสนสมบัติส่วนใหญ่พบว่าด้านบุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งที่จะมาดูแลศาสนสมบัติวัดมีความสำคัญมากต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการศาสนสมบัติวัด ใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผน และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในบทนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 แนวทางการวิจัย
- 3.2 พื้นที่และประชากรทางการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างเครื่องมือวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 แนวทางการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยใน 4 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการศาสนสมบัติวัด และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาหาแนวทางในพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด 4 ด้าน ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีสาระโดยสรุปในการดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม โดยสร้างแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถามระดับความคิดเห็นของการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลและสนองงานคณะสงฆ์ในจังหวัดตราด ซึ่งพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแล และสามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการหลักสูตรประกาศนียบัตร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บ.ส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง 6 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการ พระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด จำนวน 10 รูป/คน สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face- to-Face) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview)

3.2 พื้นที่และประชากรทางการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยประชากรของการวิจัยในแต่ละแบบจะประกอบไปด้วย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ไวยาวัจกรวัด และกรรมการวัด ในพื้นที่ของอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 43 รูป/คน

ตารางที่ 3.1 จำนวนพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ลำดับ ที่	วัด	จำนวนพระสงฆ์ (รูป)	ไวยาวัจกร และกรรมการวัด (คน)
1	วัดคลองนนทรี	4	2
2	วัดคลองพร้าว	10	2
3	วัดคลองสน	6	3
4	วัดบางเป้า	5	2
5	วัดสลักคอก	2	2
6	วัดสลักเพชร	3	2
	รวม	30	13
	รวมทั้งสิ้น		43

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลและสนองงานคณะสงฆ์ใน จังหวัดตราด ซึ่งพิจารณาจากตำแหน่งหน้าที่ว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแล และสามารถให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์แก่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการ

หลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอ
เกาะช้าง 6 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการ
กิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด จำนวน 10 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาถึงการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือทั้งสองประเภทดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการจัดการ
ศาสนสมบัติวัดใน 4 ด้านต่อการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ดังนี้

สำหรับพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยแบ่ง
ออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ อายุพรรษา
ระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับการศึกษา (นักรธรรม) และระดับการศึกษา (บาลี) เป็นคำถามปลายปิด
มีคำถามจำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นของการจัดการศาสนสมบัติใน 4 ด้าน จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 3 แสดงระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด จำนวน 5 ข้อ

กำหนด 5 ระดับความคิดเห็นและระดับในการจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอ
เกาะช้าง จังหวัดตราด

ระดับที่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ระดับที่ 2 หมายถึง น้อย

ระดับที่ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับที่ 4 หมายถึง มาก

ระดับที่ 5 หมายถึง มากที่สุด

เกณฑ์การแบ่งคะแนนเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงมีความหมาย ดังนี้

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 อยู่ในระดับมาก

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 อยู่ในระดับน้อย

ค่าระดับเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัจจัยการจัดการใน 4 ด้านที่ส่งผลต่อ
การจัดการศาสนสมบัติวัด ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการ
พัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อความตามความคิดเห็น

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยสัมภาษณ์ส่วนบุคคล ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป โดยถามในประเด็นต่อไปนี้ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ตำแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง เป็นคำถามปลายปิด มีคำถามจำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข มีคำถามจำนวน 5 ข้อ

3.4 การสร้างเครื่องมือวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม ภายใต้ขอบข่ายของการวิจัย คือ การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

1.2 กำหนดขอบเขตของข้อความคำถามจากตัวแปรที่จะศึกษาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด แล้วสร้างแบบคำถามจากขอบเขตดังกล่าว

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการวิจัยเพื่อพิจารณาตรวจสอบ โครงสร้าง คำถาม การใช้ภาษา และความครอบคลุมในเนื้อหาสาระ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องเหมาะสม ความครอบคลุมและให้คำแนะนำสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .988

1.6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2. เครื่องมือเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการศาสนสมบัติวัด มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 2.2 กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
- 2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากพระสงฆ์ ไวยาวัจกรและกรรมการวัด จากวัดทั้งหมด จำนวน 6 วัด ในอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ด้วยตนเอง จำนวน 43 ชุด
 - 1.2 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัยและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด
 - 2.2 การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นายรพี ม่วงนนท์ ผู้อำนวยการวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) และเจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ณ จังหวัดตราด ด้วยตนเองจำนวน 10 ชุด โดยสัมภาษณ์ทั้งสิ้น 10 ท่าน ดังนี้
 - 1) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด

- 2) ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดตราด
- 3) เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง และเป็นเจ้าอาวาสวัดแหลมมะขาม
- 4) เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บส.) และเป็นเจ้าอาวาสวัดวงษ์พัฒนา
- 5) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง อีกจำนวน 6 รูป

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นพระสงฆ์จำนวน 8 รูป และฆราวาส จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน โดยทำการนัดสัมภาษณ์ในระหว่างเดือน มิถุนายน – กรกฎาคม 2559 ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ต่อคนด้วยตัวเอง ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง ในประเด็นคำถาม 5 ข้อ ได้แก่

1. การจัดการในเรื่องบุคลากรมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร
2. การจัดการในเรื่องงบประมาณมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร
3. การจัดการในเรื่องวัสดุอุปกรณ์มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร
4. การจัดการในเรื่องกระบวนการทำงานหรือการวางแผนมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร
5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สำหรับการอธิบายลักษณะทั่วไปและพรรณนาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติวัดใน 4 ด้าน ของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง

จังหวัดตราด การวิเคราะห์โดยหาค่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันซึ่งกำหนดไว้ 5 ระดับ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2545) ดังนี้

การแปลผล	ค่าสหสัมพันธ์ (ค่า r)
ความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก	0.81 - 1.00
ความสัมพันธ์กันในระดับสูง	0.61 - 0.80
ความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง	0.41 - 0.60
ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ	0.21 - 0.40
ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก	0.00 - 0.20

2. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 2.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- 2.2 จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ
- 2.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
- 2.4 นำเสนอข้อมูลเป็นข้อความแบบบรรยาย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงระดับการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติของวัด ใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผน ของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด และเพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อทำการศึกษาค้นคว้า โดยการออกแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีประเด็นหัวข้อในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ การจัดการศาสนสมบัติของพระสงฆ์ และเยาว์จักรวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 43 รูป/คน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์ส่วนบุคคล ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด

โดยวิเคราะห์ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การจัดการศาสนสมบัติของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับการศึกษา (นักรธรรม) และระดับการศึกษา (บาลี)

ตอนที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นในการจัดการศาสนสมบัติวัดใน 4 ด้าน

ตอนที่ 3 แสดงระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์ส่วนบุคคล ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 รูป/คน

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การจัดการศาสนสมบัติวัดของพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเพศ อายุ อายุพรรษา (เฉพาะพระสงฆ์) ระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับการศึกษา (นักธรรม) และระดับการศึกษา (บาลี)

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ เพศ อายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับการศึกษา (นักธรรม) และระดับการศึกษา (บาลี) มีรายละเอียดปรากฏดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	42	97.70
หญิง	1	2.30
รวม	43	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 97.70 รองลงมาคือเพศหญิง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 30 ปี	3	7.00
31 - 40 ปี	11	25.60
41 - 50 ปี	13	30.20
51 ปี ขึ้นไป	16	37.20
รวม	43	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่างอายุ 51 ขึ้นไป จำนวน 16 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.20 รองลงมาอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 13 รูป/คน และอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 11 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 25.60 และอยู่ระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 7 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุพรรษา (เฉพาะพระสงฆ์)

อายุพรรษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 พรรษา	11	36.7
5 - 10 พรรษา	13	43.3
11 - 20 พรรษา	3	10
มากกว่า 20 พรรษา	3	10
รวม	30	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีอายุพรรษาระหว่าง 5 – 10 พรรษา จำนวน 13 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.3 รองลงมาคืออายุพรรษาต่ำกว่า 5 พรรษา 4 จำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 36.7 และอายุพรรษาระหว่าง 11 – 20 พรรษา และอายุพรรษามากกว่า 20 พรรษา จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 10 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (สามัญ)

ระดับการศึกษา (สามัญ)	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	7	16.30
มัธยมศึกษาตอนต้น	9	20.90
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	14	32.60
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	13	30.20
ปริญญาตรี	-	-
ปริญญาโท	-	-
สูงกว่าปริญญาโท	-	-
รวม	43	100

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 14 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 32.60 รองลงมาคือ ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 13 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 30.20 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 20.90 และระดับประถมศึกษา จำนวน 7 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 16.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (นักธรรม)

ระดับการศึกษา (นักธรรม)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีวุฒินักธรรม	24	55.80
นักธรรมตรี	7	16.20
นักธรรมโท	6	14.00
นักธรรมเอก	6	14.00
รวม	43	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีระดับการศึกษา (นักธรรม) จำนวน 24 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 55.80 รองลงมาคือ ระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 7 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 16.20 และนักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก จำนวนอย่างละ 6 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 14 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (บาลี)

ระดับการศึกษา (บาลี)	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีวุฒิบาลี	42	97.70
ประโยค 1-2 - ป.ธ. 3	1	2.30
ป.ธ. 4 - 6	-	-
ป.ธ. 7 - 9	-	-
รวม	43	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีระดับการศึกษา (บาลี) จำนวน 42 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 97.70 และระดับประโยค 1-2 - ป.ธ. 3 จำนวน 1 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ใน 4 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ดังนี้
ตารางที่ 4.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านบุคลากร

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					μ σ	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
ด้านบุคลากร (6) ข้อ							
1. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายพระสงฆ์ในวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด	2 (4.70)	23 (53.50)	17 (39.50)	1 (2.30)	-	3.60 (0.62)	มาก
2. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายไวยาวัจกรวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด	3 (7.00)	23 (53.50)	14 (32.50)	3 (7.00)	-	3.60 (0.73)	มาก
3. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายกรรมการวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด	2 (4.70)	21 (48.80)	19 (44.20)	1 (2.30)	-	3.56 (0.63)	มาก
4. มีการส่งเสริมให้ผู้ที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายให้ดูแลศาสนสมบัติวัด ได้รับการศึกษาอบรมหาความรู้เพิ่มเติมมากน้อยเพียงใด	2 (4.70)	24 (55.80)	14 (32.50)	3 (7.00)	-	3.58 (0.70)	มาก
5. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ทำเพียงใด	2 (4.70)	22 (51.20)	18 (41.80)	1 (2.30)	-	3.58 (0.63)	มาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					μ σ	แปลผล
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด		
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)		
6. มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายไว้บ่อยเพียงใด	2 (4.70)	22 (51.20)	16 (37.10)	3 (7.00)	-	3.53 (0.70)	มาก
	รวม					3.58 (0.64)	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอ เกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านบุคลากร ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการแต่งตั้งหรือมอบหมายพระสงฆ์ในวัด ให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
2. การจัดการแต่งตั้งหรือมอบหมายโยธาวิจกรวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
3. การจัดการแต่งตั้งหรือมอบหมายกรรมการวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
4. การจัดการส่งเสริมให้ผู้ที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายให้ดูแลศาสนสมบัติวัด ได้รับการศึกษาอบรม หาความรู้เพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
5. การจัดการให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ที่ทำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
6. การจัดการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยรวมด้านบุคลากร พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านงบประมาณ

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					μ σ	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
ด้านงบประมาณ (2 ข้อ)							
1. วัดมีการติดต่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนบ่อยเพียงใด	-	16 (37.10)	17 (39.50)	3 (7.00)	7 (16.40)	2.98 (1.06)	ปานกลาง
2. วัดมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ของวัดเพียงใด	-	13 (30.20)	28 (65.20)	1 (2.30)	1 (2.30)	3.23 (0.61)	ปานกลาง
รวม						3.10 (0.77)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านงบประมาณ ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการติดต่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

2. การจัดการให้ม้งงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยรวมด้านงบประมาณ พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.9 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านวัสดุอุปกรณ์

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					μ σ	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
ด้านวัสดุอุปกรณ์ (4 ข้อ)							
1. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้พระสงฆ์ในวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	2 (4.70)	16 (37.10)	23 (53.50)	2 (4.70)	-	3.58 (0.66)	มาก
2. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ไวยาวัจกรวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	2 (4.70)	23 (53.50)	15 (34.80)	3 (7.00)	-	3.56 (0.70)	มาก
3. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้กรรมการวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด	2 (4.70)	23 (53.50)	15 (34.80)	3 (7.00)	-	3.56 (0.70)	มาก
4. วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานมีเพียงพอต่อการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด	-	16 (37.10)	26 (60.60)	-	1 (2.30)	3.33 (0.61)	ปานกลาง
รวม						3.51 (0.56)	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้พระสงฆ์ในวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก

2. การจัดการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ไวยาวัจกรวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก

3. การจัดการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้กรรมการวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก

4. การจัดวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานให้มีเพียงพอต่อการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 ทำให้มีความคิดเห็นระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยรวมด้านวัสดุอุปกรณ์พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 ทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านการวางแผน

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น					μ σ	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
ด้านการวางแผน (3 ข้อ)							
1. วัดของท่านมีการจัดทำแผน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัด บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้มากนักน้อยเพียงใด	3 (7.00)	23 (53.50)	15 (34.80)	2 (4.70)	-	3.63 (0.69)	มาก
2. วัดของท่านได้มีการประชุมแผนและเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ร่วมรับรู้ในการจัดทำแผนหรือดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมากนักน้อยเพียงใด	3 (7.00)	23 (53.50)	17 (39.50)	-	-	3.67 (0.61)	มาก
3. วัดของท่านได้กำหนดหรือมีเป้าหมายในการดำเนินงานประจำปีชัดเจนมากนักน้อยเพียงใด	3 (7.00)	23 (53.50)	15 (34.80)	2 (4.70)	-	3.63 (0.69)	มาก
รวม						3.64 (0.66)	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการวางแผน ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดทำแผน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
 2. การจัดการประชุมแผนและเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ร่วมรับรู้ในการจัดทำแผนหรือดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
 3. การกำหนดหรือมีเป้าหมายในการดำเนินงานประจำปีชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
- เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยรวมด้านการวางแผน พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ทำให้มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติโดยรวมในการแต่ละด้านของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการ 4 ด้าน สรุปผลการศึกษา ดังนี้

	ระดับความคิดเห็นในแต่ละด้าน	μ	σ	แปลผล
1.	ด้านการวางแผน	3.64	0.66	มาก
2.	ด้านบุคลากร	3.58	0.64	มาก
3.	ด้านวัสดุอุปกรณ์	3.51	0.56	มาก
4.	ด้านงบประมาณ	3.10	0.77	ปานกลาง
	รวม	3.46	0.53	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.11 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ใน 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า

1. ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
2. ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับมาก
4. ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 ทำให้มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาภาพรวมปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ใน 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 หรือมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 3 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด จำนวน 5 ข้อ ดังนี้

ตารางที่ 4.12 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด

ประเด็น	ระดับการจัดการ					μ σ	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด (3 ข้อ)							
1. การมีความมุ่งมั่นในการจัดทำบัญชี	9 (20.90)	22 (51.20)	12 (27.90)	-	-	3.93 (0.70)	มาก
2. ความถูกต้องในการจัดทำบัญชี	9 (20.90)	22 (51.20)	12 (27.90)	-	-	3.93 (0.70)	มาก
3. ความตรงต่อเวลาในการจัดทำบัญชี	9 (20.90)	22 (51.20)	12 (27.90)	-	-	3.93 (0.70)	มาก
	รวม					3.93 (0.70)	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการให้มีความมุ่งมั่นในการจัดทำบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ทำให้มีการจัดการในระดับมาก
2. การจัดการให้มีความถูกต้องในการจัดทำบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ทำให้มีการจัดการในระดับมาก
3. การจัดการให้มีความตรงต่อเวลาในการจัดทำบัญชี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ทำให้มีการจัดการในระดับมาก

เมื่อพิจารณาระดับการจัดการโดยรวมในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ทำให้มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.13 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด

ประเด็น	ระดับการจัดการ					μ σ	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)		
การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด (2 ข้อ)							
1. มีความถูกต้องในการลงทะเบียนทรัพย์สินวัด	7 (16.30)	24 (55.80)	12 (27.90)	-	-	3.88 (0.66)	มาก
2. การจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดมีความเหมาะสมเพียงใด	3 (7.00)	25 (58.20)	15 (34.80)	-	-	3.72 (0.59)	มาก
รวม						3.80 (0.57)	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด ผลการวิจัย พบว่า

1. การจัดการในการลงทะเบียนทรัพย์สินวัดให้มีความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ทำให้มีการจัดการในระดับมาก

2. การจัดการให้มีการจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ทำให้มีการจัดการในระดับมาก

เมื่อพิจารณาการจัดการโดยรวมในการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ทำให้มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.14 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยรวมของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด สรุปผลการวิจัย ดังนี้

	การจัดการศาสนสมบัติวัด	μ	σ	แปลผล
1.	การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด	3.93	0.70	มาก
2.	การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด	3.80	0.57	มาก
รวม		3.87	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.14 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า

1. การจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ทำให้มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

2. การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ทำให้มีการจัดการอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาภาพรวมการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย และการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 หรือมีการจัดการศาสนสมบัติวัดอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคโดยภาพรวมในการจัดการศาสนสมบัติวัด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้แสดงความคิดเห็น จึงสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศาสนสมบัติวัด

1.1 ไวยาวัจกร และกรรมการวัดยังขาดความรู้ความสามารถ

1.2 แม้ที่วัดจะมีระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับวัสดุและอุปกรณ์ภายในวัด แต่ญาติโยมก็ไม่ค่อยให้ความสนใจ หรือมีระเบียบในการใช้สอยวัสดุและอุปกรณ์ภายในวัด

1.3 การสรรหาคูคลองการที่มาบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด ที่มีความรับผิดชอบ ยังไม่ค่อยมีความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.1 ควรมีการอบรมไวยาวัจกร และกรรมการวัด ให้บ่อยครั้งขึ้น

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การศึกษาการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง 6 รูป รวม 8 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด รวมทั้งสิ้น 10 รูป/คน โดยทำการนัดสัมภาษณ์ในระหว่างเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2559 ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมประเด็นสัมภาษณ์ไว้ดังนี้

ประเด็นสัมภาษณ์

1. การจัดการในเรื่องบุคลากรมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่

อำเภอเกาะช้าง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด ซึ่งให้ความเห็นตรงกัน ได้กล่าวไว้ว่า “การบริหารจัดการวัดในด้านบุคลากรมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติมาก เพราะเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ถ้าได้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ก็จะทำให้บุคลากรดังกล่าว บริหารและจัดการศาสนสมบัติบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น”

ผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง ให้ความเห็นเพิ่มเติม อีกว่า “ความรู้ความเข้าใจ หรือพื้นฐานของแต่ละบุคคลที่มีหน้าที่บริหารจัดการศาสนสมบัติวัดไม่เท่ากัน จึงทำให้มีปัญหาในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องศาสนสมบัติของวัด บางท่านยังไม่มี ความเข้าใจเท่าที่ควร ”

2. การจัดการในเรื่องงบประมาณมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด ซึ่งให้ความเห็นตรงกัน ได้กล่าวไว้ว่า “ในด้านงบประมาณของวัดนั้น มีหน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุนและสนองงานคณะสงฆ์โดยตรงอยู่แล้วก็คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) โดยส่งผลต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดโดยตรง เพราะการดำเนินการใด ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์กับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีงบประมาณในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วย”

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้อำนวยการอำเภอเกาะช้าง และเลขานุการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) และเจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “เรื่องงบประมาณนั้นมีปัญหา เพราะได้รับการอุดหนุนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากมีจำนวนจำกัด ส่วนมากงบประมาณต่าง ๆ ของวัดจะได้รับจากการบริจาค”

3. การจัดการในเรื่องวัสดุอุปกรณ์มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้อำนวยการอำเภอเกาะช้าง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด ให้ความเห็นคล้ายคลึงกันได้กล่าวไว้ว่า “ในเรื่องวัสดุอุปกรณ์นั้นมีผลต่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติเช่นกัน เพราะจะอำนวยความสะดวกและเอื้อต่อการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการของวัด”

ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นผู้อำนวยการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “เรื่องวัสดุอุปกรณ์นั้นส่งผลต่อการบริหารจัดการโดยตรง เพราะถ้ามีการดูแลที่ดี และเหมาะสม จะทำให้เป็นระเบียบ หมดเหตุ และทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการนั่นเอง”

ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า “ในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ของวัดส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา และเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพราะวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่ของวัดได้รับการบริจาค”

4. การจัดการในเรื่องการวางแผนมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด ให้ความเห็นคล้ายคลึงและเป็นในทิศทางเดียวกันได้กล่าวไว้ว่า “การวางแผนถือเป็นหลักที่สำคัญของการบริหารจัดการวัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการวัดที่เหลืออีก 3 ด้าน ด้วย เพราะการดำเนินการใด ๆ ควรเริ่มจากพื้นฐานหรือมีการวางแผนที่ดีนั่นเอง”

ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง ให้ความเห็นเพิ่มเติมไว้ว่า “ในปัจจุบันคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีการวางแผน มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันทั้งสองฝ่าย หรือมีการตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ร่วมกัน ประจำจังหวัด จึงมีการวางแผนการทำงานในด้านต่าง ๆ ทำให้การบริหารจัดการในด้านศาสนสมบัติดีขึ้น”

5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด ได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด ไว้ว่า “ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ นอกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในด้านบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ให้มีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพราะถ้าบุคลากรที่มีหน้าที่บริหารจัดการนั้นมีความรู้ ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ย่อมนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและส่งผลทำให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้สำเร็จได้ดียิ่งขึ้นไป”

4.2 ผลการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิจัย การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานไว้ว่า

1. ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด
2. ปัจจัยด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด
3. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด

4. ปัจจัยด้านกระบวนการทำงานหรือการวางแผนมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด

5. ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด อยู่ในระดับมาก

การทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านกระบวนการทำงานหรือการวางแผน มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติ ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation of Coefficient) ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศาสนสมบัติวัด ใน 4 ด้าน โดยกำหนดค่าสหสัมพันธ์ไว้ 5 ระดับ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2545) ดังนี้

การแปลผล	ค่าสหสัมพันธ์ (ค่า r)
ความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก	0.81 - 1.00
ความสัมพันธ์กันในระดับสูง	0.61 - 0.80
ความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง	0.41 - 0.60
ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ	0.21 - 0.40
ความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก	0.00 - 0.20

ตารางที่ 4.15 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยใน 4 ด้านกับการจัดการศาสนสมบัติวัด

ปัจจัยใน 4 ด้าน	การจัดการศาสนสมบัติวัด			
	r	Sig. (2-tailed)	ระดับ ความสัมพันธ์	ทิศทาง
1. ด้านบุคลากร	.489**	.001	ปานกลาง	เดียวกัน
2. ด้านงบประมาณ	-.402**	.007	ปานกลาง	ตรงข้าม
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์	.417**	.005	ปานกลาง	เดียวกัน
4. ด้านกระบวนการทำงานหรือการวางแผน	.501**	.001	ปานกลาง	เดียวกัน

จากตารางที่ 4.15 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยใน 4 ด้านกับการจัดการศาสนสมบัติวัดของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า

1. ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.489 มีค่า Sig. เท่ากับ 0.001
2. ปัจจัยด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในทิศทางตรงข้าม ในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ -0.402 มีค่า Sig. เท่ากับ 0.007

3. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.417 มีค่า Sig. เท่ากับ 0.005

4. ปัจจัยด้านกระบวนการทำงานหรือการวางแผนมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในทิศทางเดียวกัน ในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.501 มีค่า Sig. เท่ากับ 0.001

ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ในข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 4.16 ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. ปัจจัยด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด	✓	
2. ปัจจัยด้านงบประมาณมีความสัมพันธ์กับการจัดการ ศาสนสมบัติวัด	✓	
3. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด	✓	
4. ปัจจัยด้านกระบวนการทำงานหรือการวางแผนมีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด	✓	
5. ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด อยู่ในระดับมาก	✓	

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการศาสนสมบัติของวัด เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติของวัดใน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผน และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการจัดการศาสนสมบัติของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

เพื่อให้บรรลุค่าตอบตามวัตถุประสงค์และพินิจสมมติฐานของการวิจัย ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จำนวน 43 รูป/คน การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์ส่วนบุคคล ได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขาธิการหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง 6 รูป รวมเป็น 8 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 รูป/คน จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งได้แก่ พระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

จากการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 51 ปีขึ้นไป จบการศึกษา (สามัญ) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ไม่มีวุฒินักธรรม และไม่มีวุฒิปาฬิ

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการบริหารจัดการ 4 ด้าน ดังนี้

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ใน 4 ด้านสรุปได้ว่าในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง

จังหวัดตราด มีระดับความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน ทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการวางแผน ซึ่งแบ่งออกเป็นด้าน ๆ คือ

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านบุคลากร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 6 ข้อ คือ

1.1 การดำเนินการแต่งตั้งหรือมอบหมายพระสงฆ์ในวัด ให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60

1.2 การดำเนินการแต่งตั้งหรือมอบหมายไวยาวัจกรวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60

1.3 การดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ที่ทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58

1.4 การดำเนินการส่งเสริมให้ผู้ที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายให้ดูแลศาสนสมบัติวัด ได้รับการศึกษาอบรม หาความรู้เพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58

1.5 การดำเนินการแต่งตั้งหรือมอบหมายกรรมการวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

1.6 การดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านงบประมาณ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ คือ

2.1 การดำเนินการมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23

2.2 การดำเนินการติดต่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4 ข้อ คือ

3.1 การดำเนินการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้พระสงฆ์ในวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58

3.2 การดำเนินการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ไวยาวัจกรวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

3.3 การดำเนินการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้กรรมการวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56

3.4 การดำเนินการจัดวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานให้มีเพียงพอต่อการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านการวางแผน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ข้อ คือ

4.1 การดำเนินการประชุมแผนและเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ร่วมรับรู้ ในการจัดทำแผนหรือดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67

4.2 การดำเนินการจัดทำแผน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63

4.3 การดำเนินการกำหนดหรือมีเป้าหมายในการดำเนินงานประจำปีชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร วิเคราะห์โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในประเด็นต่าง ๆ ของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านการวางแผน เนื่องจากวัดมีหน่วยงานราชการที่สนองงานโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการฯ คณะสงฆ์ เสมือนมีหน่วยงานในการวางกรอบ แนวทาง และแผนการดำเนินการในด้านนี้ จึงอาจทำให้ผลการวิจัยด้านนี้อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านบุคลากร โดยบุคลากรทางพระพุทธศาสนา (พระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด) ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง แม้จะมีระดับการศึกษาเฉลี่ยอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า แต่จากการที่มีวัดอยู่ในพื้นที่อำเภอเพียงแค่ 6 วัด ทำให้มีบุคลากรเพียงพอที่จะแต่งตั้ง มอบหมาย หรือดำเนินการใด ๆ จึงอาจทำให้ผลการวิจัยด้านนี้อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยวัสดุอุปกรณ์ของวัดต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จากการสัมภาษณ์พบว่า บุคลากรทางพระพุทธศาสนา (พระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด) ไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องดังกล่าว เท่าที่ควร อีกทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะอำนวยความสะดวกสำหรับการปฏิบัติงาน จะขนส่งจากฝั่งไปยังเกาะช้าง ทำได้ไม่สะดวกเหมือนอยู่บนฝั่งนั่นเอง

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านงบประมาณซึ่งงบประมาณของวัดต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จากการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์พบว่า งบประมาณจากส่วนราชการที่จะทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามีค่อนข้างจำกัด และไม่เพียงพอต่อการ

บริหารจัดการเท่าที่ควร ส่วนใหญ่งบประมาณจากทางวัดจะได้จากเงินบริจาคของพุทธศาสนิกชน หรือผู้มีจิตศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด

จากผลการวิจัย ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ สรุปได้ว่า วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีระดับการจัดการในระดับมาก เมื่อพิจารณาระดับการจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ดังนี้

1. ระดับการจัดการทำบุญชื้อรายรับ - รายจ่ายของวัด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ข้อ คือ
 - 1.1 การจัดการให้มีความมุ่งมั่นในการจัดทำบุญชื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93
 - 1.2 การจัดการให้มีความถูกต้องในการจัดทำบุญชื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93
 - 1.3 การจัดการให้มีความตรงต่อเวลาในการจัดทำบุญชื้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93

2. ระดับการจัดการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ คือ
 - 2.1 การจัดการในการลงทะเบียนทรัพย์สินวัดให้มีความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97
 - 2.2 การจัดการให้มีการจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร วิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลเอกสาร เพื่อศึกษาถึงระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในประเด็นการจัดทำบุญชื้อรายรับ - รายจ่าย และการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในประเด็นการจัดทำบุญชื้อรายรับ - รายจ่าย ของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จากผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก เพราะคณะสงฆ์ในอำเภอเกาะช้าง มีแผนการดำเนินงาน มีความพร้อมทางด้านบุคลากร ในการจัดทำบุญชื้อรายรับ - รายจ่าย ของวัดที่สำคัญคือ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ และมีความถูกต้อง และตรงต่อเวลาในการจัดทำบุญชื้อรายรับ - รายจ่ายนั่นเอง

2. ระดับการจัดการศาสนสมบัติวัดในประเด็นการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด จากผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก เพราะคณะสงฆ์ในอำเภอเกาะช้าง มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด (สังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์) ที่ถูกต้อง ตามแบบฟอร์มที่มหาเถรสมาคมกำหนดและมีการจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่เหมาะสม

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด

1. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศาสนสมบัติวัด

- 1.1 ไวยาวัจกร และกรรมการวัดยังขาดความรู้ความสามารถ

- 1.2 แม้ที่วัดจะมีระบบการบริหารจัดการเกี่ยวกับวัสดุและอุปกรณ์ภายในวัด แต่ญาติโยม

ก็ไม่ค่อยให้ความสนใจ หรือมีระเบียบในการใช้สอยวัสดุและอุปกรณ์ภายในวัด

1.3 การสรรหาบุคลากรที่มาบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด ที่มีความรับผิดชอบ ยังไม่ค่อย มีความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด

2.1 ควรมีการอบรมไวยาวัจกร และกรรมการวัด ให้บ่อยครั้งขึ้น

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

จากการสัมภาษณ์ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอเกาะช้าง เลขานุการหลักสูตร ประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดตราด (ป.บส.) เจ้าอาวาสวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง 6 รูป ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด และผู้อำนวยการกลุ่มผู้อำนวยการกิจการพระพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ดังนี้

1. การจัดการในด้านบุคลากร มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติโดยตรง เพราะเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และกรรมการวัดถ้ามีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ก็จะทำให้บุคลากรดังกล่าวบริหารและจัดการศาสนสมบัติบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้

2. การจัดการในด้านงบประมาณของวัดนั้น มีหน่วยงานราชการที่ให้การสนับสนุนและสนองงานคณะสงฆ์โดยตรงอยู่แล้วก็คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (ส่วนภูมิภาค)ซึ่งมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติวัดโดยตรง เพราะการดำเนินการใด ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์กับเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีงบประมาณในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วย แต่ในด้านงบประมาณนั้นมีปัญหา ในเรื่องเงินอุดหนุนงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ เนื่องจากมีจำนวนจำกัด ส่วนมากงบประมาณต่างๆ ของวัดจะได้รับจากการบริจาค

3. การจัดการในด้านวัสดุอุปกรณ์นั้น มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติโดยตรง เพราะจะอำนวยความสะดวกและทำให้การปฏิบัติงานในการบริหารจัดการของวัด สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

4. การจัดการในด้านการวางแผนนั้น ถือเป็นหลักที่สำคัญของการจัดการศาสนสมบัติวัดซึ่งมีผลต่อการจัดการวัดที่เหลืออีก 3 ด้าน ด้วย เพราะการดำเนินการใด ๆ ควรเริ่มจากพื้นฐานหรือมีการวางแผนที่ดีนั่นเอง โดยในปัจจุบันคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีการวางแผน มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกันทั้งสองฝ่าย หรือมีการตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ ร่วมกัน ประจำจังหวัด จึงมีการวางแผนการทำงานในด้านต่าง ๆ ทำให้การจัดการในด้านศาสนสมบัติมีประสิทธิภาพ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด โดยทำการสำรวจความคิดเห็นจากพระสงฆ์ ไวยาวัจกร และกรรมการวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์การจัดการศาสนสมบัติวัดใน 4 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการให้มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของวัด ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการจัดการในระดับมาก คือ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการจัดทำบัญชี มีความถูกต้องในการจัดทำบัญชี และมีความตรงต่อเวลาในการจัดทำบัญชี แสดงให้เห็นว่า วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นว่าการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย มีความถูกต้องและตรงต่อเวลาในการจัดส่งรายงานให้คณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งคณะทำงานของวัดในด้านบัญชีของวัดในอำเภอเกาะช้าง มีความพร้อมในด้านบุคลากรที่สนองงานในตรง โดยสอดคล้องกับการวิจัยของธาดา จันทรสม (2555, หน้า 100-103) ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย พบว่าปัญหาเรื่องการเงินถ้าผู้บริหารงานวัดไม่วางระบบการเงินการบัญชี และการตรวจสอบให้ดีแล้วก็เท่ากับ ไม่มีมาตรการป้องกันข้อผิดพลาดและรั่วไหลเลย และถ้าบริหารได้ก็จะส่งผลทำให้เป็นที่สบายใจแก่ทุกฝ่าย รวมถึงให้สามารถตรวจสอบ และให้มีการรายงานสถานะการเงินเป็นระยะตามระยะเวลาที่สมควร แต่การจัดทำรายงานทางการเงินตามมาตรฐานบัญชีของวัดยังไม่มีหลักฐานเด่นชัดว่า วัดมีการดำเนินการได้อย่างถูกต้อง โดยแม้ว่าวัดจะมีการบันทึกรายรับ – รายจ่าย และจัดทำบัญชีเป็นประจำ แต่อาจเป็นบัญชีที่จัดทำขึ้นอย่างง่ายหรือตามความเข้าใจของผู้จัดทำเท่านั้น

2. การจัดการให้มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการจัดการในระดับมาก คือ มีความถูกต้องในการจัดการให้มีการลงทะเบียนทรัพย์สินของวัด และมีการจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดที่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่า วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นว่าการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด (สังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์) รวมถึงมีการจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดไว้อย่างเหมาะสม เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย (2545, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ที่กล่าวว่าวัดส่วนใหญ่ไม่ได้จัดทำทะเบียนคลังพัสดุ การตรวจสอบรายงานผลต่อคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ ส่วนใหญ่ เจ้าอาวาสมักจะบริหารจัดการแต่เพียงผู้เดียว ไม่ได้มีการกระจายอำนาจหรือแบ่งแยกหน้าที่ให้พระสงฆ์หรือกรรมการวัดอย่างชัดเจน รวมทั้งขาดความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด ส่วนกรรมการวัดที่เข้ามาช่วยเหลือกิจการดูแลทรัพย์สินของวัดและศาสนสมบัติ ส่วนใหญ่ขาดความรู้ การบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด เจ้าคณะปกครองไม่ได้เข้มงวด และขาดการตรวจสอบอย่าง

ต่อเนื่องพุทธศาสนิกชนไม่สามารถเข้าไปรู้เห็นหรือรับทราบผลการดำเนินการบริหารจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านบุคลากร ผลการวิจัย พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทิศทางเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ คือ วัดมีการแต่งตั้งหรือมอบหมายพระสงฆ์ในวัด ให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายโยยาวัจกรวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายกรรมการวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีการส่งเสริมให้ผู้ที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายให้ดูแลศาสนสมบัติวัด ได้รับการศึกษาอบรม หาความรู้เพิ่มเติม บุคลากรในวัดมีจำนวนเพียงพอที่จะบริหารจัดการศาสนสมบัติ และมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายไว้ แสดงว่าวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นที่วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้างมีการบริหารจัดการในด้านบุคลากรดี มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้กับบุคคลที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และมีจำนวนเพียงพอต่อการบริหารจัดการภายในวัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของฤทธิธณ สันทนวิวัฒน์ (2553, หน้า 33-35) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานกองช่างของเทศบาลในเขตตำบลกลางดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ทั้งฝ่ายนักการเมืองท้องถิ่นและฝ่ายข้าราชการและลูกจ้างเทศบาลคิดว่าปัจจัยด้านบุคลากรของกองช่างอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาตามรายชื่อแล้วพบว่า ปัญหาด้านบุคลากรที่ปฏิบัติงานกองช่างมีไม่เพียงพออยู่ในระดับสูง เทศบาลควรแก้ไข รวมทั้งควรสรรหาบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านกองช่างให้มีความพร้อมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ปฏิบัติงานกองช่างในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านงบประมาณ ผลการวิจัย พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทิศทางตรงกันข้าม โดยมีความคิดเห็นในระดับปานกลางทั้ง 2 ข้อ คือ วัดมีการติดต่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และวัดมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ แสดงว่าวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นที่วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง มีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ในระดับปานกลาง รวมถึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในระดับปานกลางเช่นกัน แต่วัดจะได้รับเงินบริจาคจากพุทธศาสนิกชนแทน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลรัตน์ คุณวุฒิ (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขต อำเภอภูเขียว

จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายชั้นตอน พบว่าทุกชั้นตอนมีปัญหาการบริหารงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง

5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านวัสดุอุปกรณ์ ผลการวิจัย พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทิศทางเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นในระดับมาก 3 ข้อ คือ วัดมีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้พระสงฆ์ในวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้เยาว์จักรวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้กรรมการวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัด และระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ การจัดวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานให้มีเพียงพอต่อการดำเนินงาน แสดงว่าวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีความคิดเห็นที่วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้างมีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้พระสงฆ์ เยาว์จักร และกรรมการวัด ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในการดูแลวัสดุอุปกรณ์วัด ซึ่งเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงาน แต่มีความคิดเห็นว่ามีวัสดุ อุปกรณ์ ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีระพงศ์ ธีรปัญญา (จันทนา) (2556, หน้า 99-108) ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาวิจัยในด้านการบริหารวัสดุอุปกรณ์ พบว่ามีประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การฯ อยู่ในระดับมาก แต่พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการบริหารงานต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ไม่ค่อยมีความทันสมัย

6. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดในด้านการวางแผน ผลการวิจัย พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ในทิศทางเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นในระดับมากทุกข้อ คือ การจัดทำแผน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้ การประชุมแผนและเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ร่วมรับรู้ ในการจัดทำแผนหรือดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง และการกำหนดหรือมีเป้าหมายในการดำเนินงานประจำปีที่ชัดเจน แสดงว่าวัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีความคิดเห็น วัดในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง มีการประชุมวางแผนในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย รวมถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมในการจัดทำแผนจัดกิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย ซึ่งวัดมีหน่วยงานราชการที่สนองงานโดยตรง คือ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (ส่วนภูมิภาค) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเลขานุการฯ คณะสงฆ์ เสมือนมีหน่วยงานในการวางกรอบ แนวทาง และแผนการดำเนินการในด้านนี้ด้วย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลินดา ตังคัช (2552, หน้า 49-56) ศึกษาการประเมินผลกระบวนการทำงานของทีมประเทศไทย : กรณีศึกษาสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการ (Management) หรือการวางแผน โดยผลการศึกษาเห็นได้

อย่างชัดเจนว่า สถานเอกอัครราชทูตของไทย ประสบความสำเร็จในการนำหลัก 3 Unified ซึ่งเป็นหลักในการบริหารงานแบบบูรณาการตามที่รัฐบาลได้มอบหมายไว้ มาบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการประชุมทีม การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันระหว่างหน่วยงาน หรือกันเป็นระยะ ๆ และร่วมกันทำโครงการ ติดตาม ประเมินผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการศาสนสมบัติวัดเพื่อเพิ่มประสิทธิผล การบริหารจัดการศาสนสมบัติวัด

1. ควรช่วยกันเร่งพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้ในการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ให้มีระบบการทำงานที่ทำให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เช่น การอบรมไวยาวัจกร และกรรมการวัดอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

2. พุทธศาสนิกชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัดมากขึ้น มีการกระตุ้นให้สังคมในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ ทำงานเพื่อส่วนรวมหรือมีจิตอาสามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากกรอบแนวคิด และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

2. ควรมีการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบในภาพรวม และนำผลที่ได้มาหาแนวทางในการพัฒนาแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

- กนก แสนประเสริฐ และคณะผู้วิจัย. (2545). *การจัดการดูแลทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัด*.
รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือการบริหารจัดการวัดฉบับย่อ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
กรมการศาสนา. (2539). *หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท เอ.พี. กราฟิคดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
เกษม จันทร์แก้ว. (2540). *การบริหารจัดการความเสี่ยงด้านการเงิน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ณดา จันทร์สม. (2555). *การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย*. คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
เถาว์ลย์ นันทาภิวัฒน์. (2521). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ธงชัย สันติวงษ์. (2550). *องค์การและการบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี อินเตอร์
พรีนซ์ จำกัด.
ธนจรส พุนสีทธิ. (2541). *การจัดการองค์การและการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก
จำกัด.
บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2545). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
พิทยา บวรวัฒนา. (2552). *ทฤษฎีองค์การสาธารณะ*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
พิมลจรรย์ นามรัตน์ และเสนห์ จุ้ยโต. (2551). *องค์การและการจัดการ*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
พระธีระพงศ์ ธีรปญโญ (จันทนา). (2557). *ประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2535). *คุณธรรมและพุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิพุทธธรรมและโรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2505). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505*. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 79 (ตอนที่ 115
ฉบับพิเศษ).
พยอม วงศ์สารศรี. (2552). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
มหาเถรสมาคม. (2558). *การจัดทำรายงานการเงินของวัด (บัญชีรายรับ - รายจ่าย)
และจำนวนวัดที่มีฐานข้อมูลศาสนสมบัติ*. เข้าถึงได้จาก :
<http://mahathera.onab.go.th/index.php?url=mati&id=7061>, 11 พฤศจิกายน 2560.

- มัลลิกา ต้นสอน. (2544). *การจัดการยุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด.
- มานพ พลไพรินทร์. (2541) *คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุ๊คส์พลับลิเคชั่นส์.
- ฤทธิธรม สันทนวิวิทต์. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของช่างของเทศบาลในเขตตำบลกลางดง อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา*. ปรินญาวิศวะกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, นครราชสีมา.
- ลินดา ตั้งคัชช. (2552). *การประเมินผลกระบวนการทำงานของทีมประเทศไทย : กรณีศึกษาสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน*. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ, กรุงเทพมหานคร.
- วิณารัตน์ คุณวุฒิ. (2554). *ปัญหาการบริหารงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ*. ปรินญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, กรุงเทพมหานคร.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2546). *การบริหารและการจัดการเทศบาลในยุคปฏิรูปการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โพธิ์เพชร พับลิชชิ่ง เฮาส์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545), *การบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2545). *นโยบายธุรกิจและการบริหารหารเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมลสมัย.
- สมคิด บางโม. (2546). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
- สมพงษ์ เกษมสิน. (2526). *การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุเทพ เขาวลิต. (2524). *การบริหารการจัดการภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.
- Etzioni, Amitai. (1 9 6 4). *Modern organizations, upper Saddle River*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Henri, Fayol. (1923). *Industrial and General Administration*. New Jersey: Clifton.
- Hoy, Wayne. K and Cecil G. Miskel. (1991). *Educational Administration : Theory Research and Practice: (4th ed.)*. New York: Harper Collins.
- Robbins, Stephen P. (1 9 8 7). *Organization theory: Structure, Design and Applications (2nd ed.)*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Steers, Richard M. (1977). *Organizational Effectiveness: A Behavioral View*. Santa Monica, California: Goodyear Publishing Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับการวิจัย

การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามสำหรับการศึกษา เพื่อทำรายงานการค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (M.P.A.) วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ข้อมูลต่างๆ ที่ท่านแสดงความคิดเห็นให้ครั้งนี้ จะนำไปประเมินผลในเชิงวิชาการ และจะไม่มีผลต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านให้คำตอบในการตอบแบบสอบถาม หวังว่าคงได้รับความกรุณาจากท่านด้วยดี

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง () หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้องหรือตรงกับความคิดเห็นหรือใกล้เคียงความจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ

- () 1. 20 – 30 ปี () 3. 41 – 50 ปี
() 2. 31 – 40 ปี () 4. 51 ปี ขึ้นไป

3. อายุพรรษา (สำหรับพระสงฆ์)

- () 1. ต่ำกว่า 5 พรรษา () 4. มากกว่า 20 พรรษา
() 2. 5 - 10 พรรษา
() 3. 11 – 20 พรรษา

4. ระดับการศึกษา (สามัญ)

- () 1. ประถมศึกษา () 5. ปริญญาตรี
() 2. มัธยมศึกษาตอนต้น () 6. ปริญญาโท
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า () 7. สูงกว่าปริญญาโท
() 4. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

5. ระดับการศึกษา (นักธรรม)

- () 1. ไม่มีวุฒินักธรรม () 3. นักธรรมโท
() 2. นักธรรมตรี () 4. นักธรรมเอก

6. ระดับการศึกษา (บาลี)

() 1. ไม่มีวุฒิบาลี () 3. ป.ธ. 4 - 6

() 2. ประโยค1-2 - ป.ธ. 3 () 4. ป.ธ. 7 - 9

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัดใน 4 ด้าน

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการศาสนสมบัติวัด					
ด้านบุคลากร (6 ข้อ)					
1. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายพระสงฆ์ในวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด					
2. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายไวยาวัจกรวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด					
3. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายกรรมการวัดให้ทำหน้าที่ดูแลศาสนสมบัติวัด โดยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากน้อยเพียงใด					
4. มีการส่งเสริมให้ผู้ที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายให้ดูแลศาสนสมบัติวัด ได้รับการศึกษาอบรม หาความรู้เพิ่มเติมมากน้อยเพียงใด					
5. บุคลากรในวัดของท่านมีจำนวนเพียงพอที่จะบริหารจัดการศาสนสมบัติมากน้อยเพียงใด					
6. มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ได้แต่งตั้งและมอบหมายไว้บ่อยเพียงใด					
ด้านงบประมาณ (2 ข้อ)					
7. วัดมีการติดต่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนบ่อยเพียงใด					
8. วัดมีงบประมาณเพียงพอต่อการบริหารจัดการเพื่อดำเนินการตามภารกิจต่างๆ ของวัดเพียงใด					

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านวัสดุอุปกรณ์ (4 ข้อ)					
9. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้พระสงฆ์ในวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
10. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้เยาววัจกรวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
11. มีการแต่งตั้งหรือมอบหมายให้กรรมการวัดที่มีความรู้ ความเข้าใจ ดูแลวัสดุอุปกรณ์ของวัดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด					
12. วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติงานมีเพียงพอต่อการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด					
ด้านการวางแผน (3 ข้อ)					
13. วัดของท่านมีการจัดทำแผน เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด					
14. วัดของท่านได้มีการประชุมแผนและเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ร่วมรับรู้ในการจัดทำแผนหรือดำเนินโครงการและจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมากน้อยเพียงใด					
15. วัดของท่านได้กำหนดหรือมีเป้าหมายในการดำเนินงานประจำปีชัดเจนมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 การจัดการศาสนสมบัติวัด

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็น	ระดับการจัดการ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การจัดการศาสนสมบัติวัด					
การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายของวัด (3 ข้อ)					
16. การมีความมุ่งมั่นในการจัดทำบัญชี					
17. ความถูกต้องในการจัดทำบัญชี					
18. ความตรงต่อเวลาในการจัดทำบัญชี					
การจัดทำทะเบียนทรัพย์สินของวัด (2 ข้อ)					
19. มีความถูกต้องในการลงทะเบียนทรัพย์สินวัด					
20. การจัดเก็บเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัดมีความเหมาะสมเพียงใด					

ตอนที่ 4 ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศาสนสมบัติวัดในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัด

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือกรอกแบบสอบถาม

นายรุ่งเกียรติ ฌ นคร

ภาคผนวก (ข)
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์

การจัดการศาสนสมบัติวัด ในพื้นที่อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์
- 1.2 ตำแหน่ง
- 1.3 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.4 อายุ
- 1.5 ระดับการศึกษา
- 1.6 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

- 2.1 การจัดการในเรื่องบุคลากรมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

- 2.2 การจัดการในเรื่องงบประมาณมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

- 2.3 การจัดการในเรื่องวัสดุอุปกรณ์มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.4 การจัดการในเรื่องกระบวนการทำงานหรือการวางแผนมีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติ
ของวัดหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

2.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการ
ศาสนสมบัติวัด

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูง
นายรุ่งเกียรติ ฦ นคร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายรุ่งเกียรติ ณ นคร
วัน เดือน ปีเกิด	14 พฤศจิกายน 2528
สถานที่เกิด	จันทบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	14 ซอยวิวัฒน์ 1 ถนนวิวัฒน์ ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
สถานที่ทำงาน	สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด จวนเรชดิงก์มปอร์ต ถนนหลักเมือง ตำบลบางพระ อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี
พ.ศ. 2551	ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2557 - ปัจจุบัน	นักวิชาการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตราด

